

Uredništvo: upravna Ljubljana, Kopitarjeva 6. Telefon 22-61-22-64. Mesečna naročnina 25 lir, za tujce 40 lir. — Del. rad. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.700 za inzerat. Izključno sodelovanje: OPI S. A. Milano. Repetitive ne vračamo.

SLOVENE

SEPTEMBER - 1944

7

CETRTEK

Nur unwesentlicher Geländegewinn des Feindes gegen die Linie Löwen-Namur-Sedan

Brest und Le Havre wiesen den Gegner blutig ab — Alle Durchbruchversuche im adriatischen Küstenabschnitt vereitelt — Rumänische Verbände von ungarischen Truppen in Süd-Siebenbürgen geworfen — Starke sowjetische Angriffe am unteren Narew zum Stehen gebracht

Führerhauptquartier, 6. Sept. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Im Raum von Antwerpen wurden unsere Divisionen auf den Albertkanal zurückgenommen. In der Stadt selbst wird noch erbittert gekämpft. Gegen die Linie Löwen-Namur-Sedan griff der Feind auf breiter Front an, konnte jedoch nur unwesentlichen Geländegewinn erzielen. Feindliche Übersetzversuche über die Mosel nördlich Nancy wurden zerschlagen. Die Besatzung von Le Havre wies einen von Panzern unterstützten Vorstoß des Gegners blutig ab.

In das Festungsvorfeld von Brest eingedrungene feindliche Kräfte wurden im Gegenstoß geworfen, erneute Infanterie- und Panzerbereitstellungen der Nordamerikaner durch zusammengefaßtes Artilleriefeuer zerschlagen.

Unsere aus Süd- und Südwestfrankreich zurückgenommenen Truppen haben befehlsgemäß den Raum um Dijon und das Plateau von Langres erreicht.

Auf den Passtrassen westlich der französisch-italienischen Grenze schlugen unsere Sicherungen starke feindliche Angriffe blutig ab.

Im adriatischen Küstenabschnitt vereitelt unsere Truppen auch gestern alle Durchbruchversuche des Gegners, der unter stärkstem Materialeinsatz immer wieder gegen unsere Stellungen anrannte. Seit 31. August wurden bei diesen Kämpfen 259 Panzer abgeschossen.

Bei einem Unternehmen gegen Banden in der Aegaeis wurden durch Einheiten der Kriegsmarine 88 feind-

liche Motorsegler vernichtet oder aufgebracht.

Im Südtail von Siebenbürgen warfen ungarische Truppen unterstützt von deutschen Sturmgeschützen vordringende rumänische Verbände im Gegenangriff zurück. Hierbei wurden sechs feindliche Batterien und zwei mit Kriegsgesetz beladene Eisenbahnzüge erbeutet.

Schlachtflieger vernichteten bei Tiefangriffen im rumänischen Gebiet 60 Lokomotiven und einen voll beladenen Betriebstoffzug.

In den letzten beiden Tagen verlor wiederum zahlreiche Angriffe der Bolschewisten an den Passtrassen in harten Kämpfen abgewiesen.

Nördlich des Bug wurden die von starken Panzer- und Schlachtfliegern unterstützten Angriffe der Sowjets durch Gegenangriffe am unteren Narew zum Stehen gebracht. In dem erbitterten Ringen vernichteten die Truppen des Heeres und Flakartillerie in der Zeit vom 3. bis 5. September 240 feindliche Flugzeuge abgeschossen.

Von der übrigen Ostfront werden nur aus dem Raum von Dorpat örtliche Kämpfe gemeldet.

In den letzten beiden Tagen verloren die Sowjets an der Ostfront 73 Flugzeuge.

Bei Angriffen feindlicher Bomber auf West- und Südwestdeutschland wurden besonders die Städte Mannheim, Ludwigshafen, Stuttgart und Karlsruhe getroffen.

In der Nacht warfen einzelne britische Flugzeuge Bomben auf Hannover.

Über dem Reichsgebiet und dem Kampfraum im Westen wurden 31 feindliche Flugzeuge abgeschossen.

Le nebstveno sovražno napredovanje proti črti Louvain-Namur-Sedan

Brest in Le Havre sta nasprotnika krvavo odbila — Vsi sovražni probojni poskusi na jadranskem obalnem odseku preprečeni — Madžarske čete so v južni Sedmograški odbile romunske oddelke — Ob spodnjem Narevu zaustavljeni močni sovjetski napadi

Führerjev glavni stan, 6. septembra. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil javlja:

Na področju Antwerpna smo umaknili naše divizije na Albertov preliv. V mestu samem se bijejo še ogorčeni boji. Sovražnik je na širokem bojišču udaril proti črti Louvain-Namur-Sedan, vendar mu je uspelo, da je le nebstveno napredoval. Sovražne poskuse za preoračitev Moselle severno od Nancyja smo razbili. Posadka Le Havre je krvavo odbila s oklepniški podprt nasprotnikov sune.

Sovražne sile, ki so vdrle v območje trdnjave Brest, smo s protisunkom vrgli nazaj, ponovna abirališča severnoameriške pehote in oklepnikov pa razbili s osredotočenim topniškim ognjem.

Naše čete, ki so se umaknile iz južne in jugozahodne Francije, so dosegle v skladu s danimi povelji področje Dijona in Langresko visoko planoto.

Na cestah, ki peljejo preko prelazov zahodno od francosko-italijanske meje, so naše zaščitnice krvavo odbile močne sovražne napade.

Na jadranskem obalnem odseku so preprečile naše čete tudi večerj vse prebivalne poskuse sovražnika, ki je z največjo uporabo materiala vedno znova naskakoval naše postojanke. Od 31. avgusta smo uničili v teh bojih 239 oklepnikov.

Pri podjetju proti tolovajem v egejskem prostoru so uničile ali zapolnile

edinec vojne mornarice 88 sovražnih čolnov.

V južnem delu Sedmograške so vrgle madžarske čete s podporo nemških napadalnih topov s protinapadom nazaj napredujoče romunske oddelke. Pri tem je bilo zaplenjenih 6 sovražnih baterij in dva vlaka, nato vrnjena s vojnim gradivom.

Borbeni letalci so uničili v nizkih napadih na romunskem področju 60 lokomotiv in en polno natorjen vlak pogonskega goriva.

V vzhodnih Karpatih so bili ob prelazih v trdih bojih zopet odbiti številni boljševiški napadi.

Severno od Buga so bili ob spodnjem Narevu s protinapadi zaustavljeni težki s oklepniki in borbenoletalskimi silami podprti sovjetski napadi. V ogorčenih bojih so uničile čete vojske in protiletalsko topništvo od 3. do 5. septembra 240 sovražnih oklepnikov in napadalnih topov.

Z ostalega vzhodnega bojišča poročajo le iz področja Dorpata o krajevnih bojih.

V poslednjih dveh dneh so izgubili Sovjeti na vzhodnem bojišču 73 letal.

Ob priliki napadov sovražnih bombnikov na zapadno in jugozapadno Nemčijo so bila posebno prizadeta mesta Mannheim, Ludwigshafen, Stuttgart in Karlsruhe.

Ponoči so odvrgla posamezna britanska letala bombe na Hannover.

Nad Nemčijo in nad zapadnim bojiščem je bilo uničenih 31 sovražnih letal.

Sovjetska zveza napovedala vojno Bolgariji

Stockholm, 6. septembra. Moskovski radio je večerj zvečer objavil, da je izročil zunanji komisar Molotov po nalogu sovjetske vlade dne 5. septembra leta 1944. ob 7 uri zvečer bolgarskemu poslaniku v Sovjetski zvezi Stamenovu noto, v kateri napoveduje Sovjetska zveza Bolgariji vojno.

V tej noti pravi Sovjetska zveza, da je Bolgarija Nemčijo v vojni proti Sovjetski zvezi dejansko 3 leta podpirala. Poleg tega pravi nota, da je hotela Bolgarija spričo novega vojaškega in političnega položaja izkoristiti sedanjo priliknost, da bi se kot Romunska in Finska osvobodila svojih zvez z Nemčijo. Dejansko pa zadržuje bolgarska vlada z Nemčijo še nadalje normalne odnose ter izjavlja, da zato politiko tako zveze ne smemo imenovati, da bi na ta način koristila Nemčiji.

Zato ne more Sovjetska zveza, tako pravi nota, te bolgarske politike prepoznati drugače, kot da jo smatra za dejansko vojskovanje v taboru Nemčije proti Sovjetski zvezi. Ob koncu pravi dobesedno: »Spričo tega sovjetska vlada ne more še nadalje vzdrževati zvez z Bolgarijo in prekinja z njo vse od-

nose ter izjavlja, da se ne nahaja le Bolgarija v vojnem stanju s Sovjetsko Rusijo radi tega, ker je bila dejansko že prej v vojnem stanju s Sovjetsko zvezo, temveč da se bo od sedaj naprej tudi Sovjetska zveza nahajala v vojnem stanju z Bolgarijo.«

Bolgarija prosi za premirje

Amsterdam, 6. sept. Britanska poročevalska služba javlja, da je bolgarska vlada prosila sovjetsko vlado potom sovjetskega poslanstva v Sofiji za premirje. Generalni tajnik bolgarskega zunanje ministrstva dr. Saratov in vodja političnega oddelka ministrstva Ivan Altinov sta se zglasila pri sovjetskemu odpravniku poslov v Sofiji in mu izjavila, da sta »od bolgarske vlade pooblaščenca, da prosi sovjetsko vlado za sklenitev premirja«.

Oslo, V norveški javnosti zasledujejo z zanimanjem sovjetsko vojno napoved Bolgariji. »Nationen« poudarja, da so Angloamerikanci tudi rešitev bolgarskega vprašanja definitivno prepustili Sovjetom.

»Aftonposten« opozarja na nedavno izjavo nove bolgarske vlade, ki je hotela

Zahodno bojišče se ustaljuje

Berlin, 5. sept. Na zahodnem bojišču je sovražnik v ponedeljek zopet najmočnejše pritiskal na severnem krilu, medtem ko so se na odseku Maasa omejevali Severnoamerikanci v glavnem le na oklepniško izvidništvo. Severno in zahodno od Arrasa so oddelki orožja SS v svojih zapornih postojankah vzdržali težke sovražne napade. Vedno znova so se izjavili sovražni sunki zahodno od St. Paola ob Conchi ter na južnem obrežju Lyse v smeri proti severu, pri čemer je utrpel sovražnik posebno visoke izgube pri Lillersu, La Baseju in Seclinu.

Kot je bilo vidno že prejšnje dni, se je premaknilo težišče proti vzhodu, pri čemer je prišlo v poslednjih 48 urah do težkih bojov. Druga britanska armada je vdrila preko vrzeli pri Tournayu s močnimi silami v belgijsko področje. Britanci se je posrečilo s podporo številnih bombnikov, ki so učinkovito napadli vse cestne zapore na področju zahodno in severno od Bruslja, pridobiti nadaljnje ozemlje proti vzhodu in severu proti spodnji Scheldi. Vzhodno od Tournaya so oddvojili močne sile, s katerimi pritiskajo sedaj proti srednji Scheldi in Lyso. Da bi zavarovali svoj vdor, je potisnil sovražnik istočasno oklepniške izvidnike proti Deylu. Ob srednji in gornji Scheldi so se razpletali težki boji.

Nasprotno pa so bila na območju prve in tretje ameriške armade sovražna napredovanja malenkostna. Sovražni sunki iz Maubeuga na severno obrežje reke Sambre je bil zaustavljen v težkih bojih že južno od Monsa. Tudi vzhodno od Maubeuga so nemške zaporne postojanke med Sambre in Maaso vzdržale sovražni pritisk. Ob Maasi sami, kjer je poslal nasprotnik te dni oklepniške izvidnike na področje severno od Sedana, so se omejevali Severnoamerikanci le na zaščito svojih prehodnih mest. Na vzhodnem področju pri Verdunu so skušali Amerikanci predvsem zlomiti dvoraven odpor severnega krila. Med Maaso in Lotrinsko kotlino so izvedli vrsto krajevnih napadov, vendar so nemške čete v trdih bojih odbile vse te sovražne sunki, pri čemer je utrpel nasprotnik visoke izgube.

V Bretaniji so nadaljevali Amerikanci s svojimi težkimi napadi na Brest. Zopet so s topništvom in letalskimi napadi močno obteževali trdnjavo. Kljub temu so se zrušili pehotni in oklepniški sunki ob trdovratnem odporu junaško se borečih branilcev. Krajevni vdori so bili s protinapadi odstranjeni ali zajezeni. Mornariško protiletalsko topništvo, obalna baterije in težko pehotno orožje je povzročilo sovražniku zelo visoke krvave izgube.

Na južnofrancoskem področju so obnovili Angloamerikanci skupno s močnimi terorističnimi skupinami svoje napade proti zaščitnicam nemških čet, ki se

odmikajo po dolini Rodana. Severno in severovzhodno od Lyona je prišlo med južno Juro in Saono do težkih bojov, v katerih so nemški grenadirji in oklepniški strelci ponovno krvavo odbili vse sovražne napade proti oporišču Bourgu ter preprečili nekaj kilometrov severno od tega kraja sovražni obkoljevalni poskus.

Berlin, 6. sept. Sovražni pritisk je bil 4. septembra na francosko-belgijskem področju posebno močan. Tu je z velikimi silami udaril ob Canchi in Lyso proti severu. Nato je prenesel svoje težišče proti vzhodu. Druga britanska armada je zabila pri Tournayu zagodo v nemške črte ter se je z močnimi silami razlila med Dylo in Escautom proti severu preko Bruslja, koder so se ves dan bili boji.

Dalje bolj proti jugu se je nudila slična slika. Tu so prodirle severnoameriške čete na široki črti med industrijskimi kraji Monsom in Charlevilom v smeri proti severovzhodu. Močni oddelki so imeli nalogo, da se preko Maubeuga priključijo drugi britanski armadi, ki je nastopala na severu in z obkolitvijo izločijo nemške obrambne črte med Sambre in Meuso. Nemci so napade pri Maubeugu po pričeti uspehi krvavo odbili. Med stalnimi nadaljnji sunki nekako na črti Maubeuge-Dinant je prenesel sovražnik svoj pritisk vedno bolj proti vzhodu. Ko ni dobil nikake možnosti za proboj, je pognal južno od Dinanta na več mestih oklepniške skupine preko Meuse. Nemške čete so iz Ardenov te skupine energično napadle. Severno od Charlevilla so vrgle nasprotnika nazaj k reki, še severneje pa so ga stisnile na ozek pas ob Meusi ali pa so mu s strnjanim ognjem onemogočile, da bi jo še nadalje prekorčal.

V Argonih so skušali Amerikanci, da bi z napadi med Meuso in Lotarin-

sko kotlino obšli in stisnili nemško odporno črto ob reki. Napadi pa so se z velikimi izgubami izjavili.

Za sovražnikovim hrbotom se bore nemške čete v obalnih oporiščih v Normandiji in Bretaniji. Za dva dni narašča pritisk britanskih in kanadskih sil na Le Havre. Da bi se izognil britonskim izgubam, ki jih je imel pred bretonskimi mesti, je pozval sovražnik posadko, naj se preda. Samo ob sebi umevno je bil jasen »ne« edini možni odgovor. Da bi zaščitil kakih 50.000 francoskih civilistov, ki se se nahajajo v mestu pred težkimi boji, je ponudil poveljnik trdnjave izselitev civilnega prebivalstva. Nasprotnik je to ponudbo odklonil, nakar se je boj pričel znova. To dejstvo nam kaže, kakšno je pravo razpoloženje Britancev in Amerikan- cev, ki trdijo francoskemu ljudstvu, da so njegovi »osvobodilci«, a tu dokazujejo, da se ne ustavljajo njihova uničevalna volja niti pred ubogimi civilisti, ki se sploh ne morejo braniti.

V Bretaniji ni bilo večjih bojov. Pri Lorientu je prišlo do topniških spopadov, severno od St. Nazaira pa so uničile nemške čete s protisunkom neko teroristično skupino, ki je prodira v prednje črte utrd.

V dolini Saone je postal položaj nemških čet ugodnejši. Dospelo so na ozemlje, ki je z nemškimi oporišči močnejše zavarovano, kot razmeroma ozka dolina ob Rodanu. Na tem področju doslej sovražnik ni izvršil kakih obkoljevalnih poskusov, čeprav hoče s terorističnimi napadi vedno znova ovirati premike. Zato so bili napadi Angloamerikancev naperjeni predvsem proti nemškim zaščitnicam. Te pa so bile dovolj močne, da so krvavo odbile imela v vojnem poročilu dne 4. septembra omenjena 11. oklepniška divizija, ki je ob jugozapadnem robu francoskega Jure razbila sovražne sile, nasprotnikove sunki. Posoben uspeh je

»Pripravljen biti, to je vse«

Berlin, 5. septembra. Stalni vodja Helmut Sündermann piše v današnji izdaji lista »Der Angriff« pod naslovom »Pripravljen biti, to je vse« med ostalim naslednje:

Sovražniki, ki so se z vzhoda in zapada v dveletni ofenzivi prebili do nemškega življenjskega območja, dajo jasno razumeti, da ne bodo zadeti in uničeni le Nemčije, marveč tudi nemški narod. Nemška država naj izgine z zemljevida in ljudi nemške krvi naj bi razdelili kot delovne sužnje po vsej zemeljski obli. S svobodo naj bi jim bila vzeta tudi duhovna moč in v rudokopih Sibirije, v puščavah Afrike, Avstralije in Alaske pa naj bi jim zlomili telesno moč. Z narodno emigracijo sužnosti, ki jo hočejo, naj bi se končala 30 letna vojna proti nemškemu narodu. Ni nobenega Nemca, ki ga ne bi ta grožnja sovražnikov osebno zadela. Leta 1918 nas je sovražnik prevrnil z dozdavnimi mirovnimi pogajanj, katerim je sledil nato versailski diktat, tokrat pa zahteva povsem odkrito kapitulacijo, s katero misli, da bo dosegel dokončno narodno uničenje in iztrebljenje nemškega naroda. To je boj za obstoj, v katerem gre za svobodo in življenje vseh in v katerem ni nobenega položaja in tudi nobene zemljepisne točke, na kateri bi lahko enostransko prenehali s tem bojem. Kjer gre za vse, bo tudi vsak vse tvegval. V vzhodni Prusiji in na ostalih nemških ozemljih so se že pokazale oblike in posledice nemške totalne mobilizacije, ki nosijo pečat skrajne pripravljenosti ogroženosti ljudske skupnosti. Tam velja beseda: »Raje umreti kot izprazniti, sovražnik naj ve, da bo vsak Nemec spremenil v dejanje še mnogo trše besede, če bo kjer koli stopila boljševiška ali severnoameriška noga na naše ozemlje. Vojna armad, divizij in polkov, čije junaški boj nam je pet let prihranil najtežje preizkušnje, bo dobila povsem novo lice kadar koli in kjer koli se bo združila črta vojaškega bojišča z bojiščem gorečih src in trdih pesti ustvarjajoče domovine. Mi nočemo zma-

Kratka poročila

Budimpešta. Več sto sovražnih letal je priletelo danes dopoldne s močnim lovskim spremstvom z juga nad madžarsko ozemlje. Iz glavnega mesta in nekaterih provincijskih mest poročajo o odmetu bomb. Nastala je škoda in izgube med prebivalstvom. Protiletalska obramba je učinkovito napadla sovražna letala.

Beograd. Pri sabotažnih poizkusih na severnozpadnem Balkanu so utrpeli tolovajske skupine visoke krvave izgube. Samo pri poskusu, da bi zaprli neko cesto, ki vodi iz Bosne v Dalmacijo, so izgubili tolovajev 294 mrtvih. Po soglasnih izjavah ujetnikov je bilo število skupnih izgub še bistveno večje.

Madrid. Po vesti EFEje iz Washingtona so sovjetski zastopniki na konferenci v Gumbartom Aaku izjavili, da smatrajo svojo intervencijo za zaključeno. Razgovori se bodo nadaljevali med zastopniki Združenih držav, Anglije, Kitajske in sedaj prispelem francoskim odposlanstvom.

Stockholm. Radio Moskva je močno napadel Turčijo. Ta napad je povzel po uradnem listu »Pravda«. V njem pravi med ostalim: »Med besedami in dejanji politike turške vlade obstoji veliko nasprotje. V besedah je turška vlada prekinila diplomatske odnose z Nemčijo, toda v praksi kaže, da je ostalo vse pri starem.«

Stockholm. »Aftonbladet« javlja, da se bo sestel švedski parlament oktobra. Vzrok zasedanja je splošen zunanje-političen položaj.

Stockholm. 6. sept. Dopsnik švedske poročevalske agencije v Helsinkih javlja, da bo vodil finsko delegacijo v Moskvo ministrski predsednik Hackzell. Poleg tega ji bosta pripadala brat finskega zunanje ministra general Oskar Enckell in šef generalnega štaba general Heinrichs. Računajo, da bo to odposlanstvo v četrtek z vlakom zapustilo Viipuri.

Stockholm. 6. septembra. Sovjetska poročevalska služba javlja, da je izjavil na tiskovni konferenci v tork zvečer zunanji komisar Molotov, da se razgovori med Sovjetsko zvezo in Finsko še niso pričeli, da pa pričakujejo v kratkem prihod finske delegacije. Sovjetska vlada je finskomu odposlanstvu dovolila potovanje v Moskvo.

Stockholm. Agencija TT javlja, da sta tako finska in nemška vlada uradno prosili švedsko, da prevzame varstvo finskih interesov v Nemčiji, ozir. nemških interesov v Finski. De facto je že švedska prevzela varstvo teh obojestranskih interesov, čeprav še niso bili sprejeti tozadevni uradni sklepi. Te sklepe mora potrditi ministrski svet.

Oberst Martin Strahammer. Der Führer verlieh ihm das Eichenlaub zum Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes. Polkovnik Martin Strahammer. Führer mu je podelil hrastov list k viteškemu križcu železnega križa.

Adolf Auf. E. M.

Napadalni in obrambni boji na vzhodu

Berlin, 6. septembra. Malo sličico o tem, kaj bo še prišlo, so dobili Fini že pri pričetku svojega s Sovjeti sklenjenega premirja. Dočim so finske čete 4. septembra ob 8 zjutraj ustavile svoj ogenj, so streljali boljševiki s topništva in metali granat do opoldanskih ur na finske postojanke. Fini na ogenj niso odgovorili. Ta očitni prelom dogovorjenih pogojev dokazuje, da Sovjeti na noben način ne drže dogovorov, temveč da so se odločili za uničenje vsakega nasprotnika, ki verjame njihovim zlaganim obljubam. Dočim je na severu vzhodnega bojišča med Peipuskim jezerom in jezerom Vire nemški napad kljub silovitim protisunkom in ozemeljskim težavam še nadalje napredoval ter so bile severovzhodno od Valka sovjetske čete, ki so prekoračile Embach, skoraj popolnoma uničene, se je razvilo v ponedeljek področje med Bobrom, močvirji ob Narevu in Bugom v izrazito težko. Tu so uporabili boljševiki tri armade, da bi končno izsilili že tako zaželeno proboje. Nemške čete in rezerve so v hudih bojih zavrele napadalca. Proboj se zopet ni posrečil, boji pa se nadaljujejo z veliko silovitostjo. Razen 74 oklepnikov, ki so jih uničili oddelki vojske, so uničili borbeni letalci skupno s protiletalskim topništvom nadaljnje bojne vozove in številno ostalo orožje.

Boj med Narevom in Bugom je tako okupiral nasprotnikove sile, da tik severovzhodno od Varšave ni več napad, zlasti še, ker je imel v neprestanih težkih napadih od 23. avg. do 3. septembra izredno visoke krvave in tvarne izgube. Čete vojaške SS in vojske so se

strelile tu v gornjem obdobju 191 oklepnikov in uničile številne topove. Širokopotezni boljševiški poskus, da bi obšli Varšavo z vzhoda in nato udarili proti severu, se je bil zopet izjalovil. Nemške čete so v zadnjih dneh z napadi v obliki klešč s severovzhoda zožile predmostje zahodno od Baranova. Sovražnik se je silovito upiral in je napravil več protinapadov, ki pa so se vsi izjalovili.

Tudi na južnem odseku vzhodnega bojišča se je položaj nadalje utrdir. V gozdnatih Karpatih so madžarske čete pri Scoli uspešno izvedle nek napadalni nastop ter so vrgle boljševike zopet nazaj. Zahodno od Borislava so odbile nemške in madžarske čete več sovražnih sunkov.

Do hudih bojov je prišlo za vzhodnokarpatске prelaze. Boljševiki so znova skušali obkoliti nemške branilce na prelazu Oltov, vendar so jih Nemci že v pričetku napada razbili. Tudi ob ostalih prelazih dalje proti severu so se sovražni napadi izjalovili. S tem je bilo sovražniku onemogočeno nadaljnje prodiranje na madžarsko ozemlje. V jugovzhodnem delu Sedmograške so se bili ogorčeni boji za tamkajšnje prelaze. Boljševiki so uporabljali na glade iz gube kazenske čete, ki so krvavele v obrambnem ognju. S protinapadom so vrgle nemške čete sovražnika nazaj ter so zasedle več krajev. Na sovražni strani so napadli tudi romunski oddelki, ki bi radi s svojim sodelovanjem omilili boljševiško zasedbo njihove dežele. Toda boljševiki postopajo tudi v Romuniji po starem angleškem načelu, da ljubijo izdajstvo, a zaničujejo izdajalce.

Poročila z italijanskega bojišča

Berlin, 6. septembra. Na italijanskem bojišču je sovražnik ob jadranski obali tudi 4. septembra nadaljeval s svojimi poskusi, da bi si z uporabo najmočnejših oklepnih sil in v podporo številnih bojnih in borbenih letal izsilil dostop v Padsko nižino.

Britanski naval pa se je znova razbil ob vztrajnosti nemških čet, ki se z junaštvom, ki mu ni primere, že en teden upirajo neprestani sovražnim napadom. Po skoro enournem bobnem ognju, v katerega je poseglo tudi ladijsko topništvo, so nasokčili Britanci kraj Pavoleto, v katerega so po hudih bojih, v katerih so imeli mnogo izgub, končno vdrli. Nemski grenadirji so zajeli tla, kakor tudi nekaj drugih krajevnih vdorov severovzhodno od Pavoleta. S področja pri Clementu je pogal sovražnik močne oklepnike zagode v zapadni in severno-zapadni smeri ter je v pričetku med težkimi in spremenljivimi boji nekaj na-

Konec varšavske drame

Stockholm, 5. septembra. Potem ko je nemško vojno poročilo z dne 3. septembra javilo očiščenje varšavskega starega mesta, sporoča sedaj tudi »Poljski list«, da so morali varšavski uporniki zaradi pomanjkanja živil in vode izprazniti mesto. To je konec samorilkega početja, čigar kolovodje so se poticali v ta boj v zaupanju v angloameriške in sovjetske obljube in ki so jih zapeljali vabljivi klici Moskve in Londona v boj, ki je terjtel neizmerno krvave žrtve, in ki se je končal z razdejavanjem starega poljskega glavnega mesta.

Ce v nasprotnem taboru še vedno razpravljajo o tem, »kdo je kriv klava varšavskega upora«, potem ima to le še akademsko vrednost. Tako se bavi angleški tednik »Tablet« ponovno z izostalo sovjetsko pomočjo. Tednik omenja številne klice na pomoč iz Varšave in poskuse britanskih letalcev, da bi kljub ogromni razdalji in nemški zračni obrambi odvrgli orožje in gradivo za varšavske upornike. Četudi je »Tablet«

mnenja, da bi odgovor na vprašanje, kakaj je izostala sovjetska pomoč pripomogel k razjasnitvi poljsko-sovjetskih odnosov, tako kljub temu smatra, da je nesmiselno se nadalje še baviti s tem vprašanjem, ker ni dovoljnih dokazov za obsojdo. Kar je znano, je le to, da se je pričel varšavski upor, ko je stala sovjetska armada ob robu mesta, da pa so bile nato sovjetske čete zaustavljene na nerazjasnjen način in da niso stopile v nikakvo zvezo s uporniki. »Tablet« pripominja, da so Sovjeti, ko so bili na severovzhodnem robu Varšave, pričeli govoriti o silnih nemških protinapadih, zaradi česar se je tudi pričel sovjetski umik. Tednik navaja le zvezo med temi dejstvi, ne da bi rešil problem izostanka sovjetske pomoči.

Londonski tednik »Tribune«, ki se zelo izbrneno bavi z izdajo nad poljskimi uporniki, prihaja do malo razveseljive ugotovitve, da o tem obstoja med Londonom, Washingtonom in Moskvijo prav različno mnenja.

Spremema portugalske vlade

Lizbona, 6. sept. V tokrat zvečer je bila prenovljena dr. Salazarjeva vlada. Dr. Salazar je obdržal zunanje ministrstvo, vojno pa je predal bivšemu podtajniku polkovniku Fernandu Santosu-Costi. Dr. Lumbales je ostal nadalje finančni minister. Profesor Manuel Cavaleiro Ferreira pravosodni minister, mornariški minister kapetan Americo Tomaz, minister za javna dela pa de Abreu Canele. Kolonialni minister je Marcelo Gaetano, vodja portugalskega mladinskega pokreta. Prosvetni minister je postal dr. Caeiro da Mata, bivši portugalski poslanik v Vichju. Minister za gospodarstvo je dr. Cuiz Supio Pinto. Notranji minister pa polkovnik Julio Botelho Moniz.

London se boji šesti vojne zime

Zeneva, 5. sept. Angleški tednik »Spherc« se bavi z razpoloženjem londonskega prebivalstva. Tednik meni, da je treba oporist Londončanom njihovo nepotrpežljivost, kajti oni se nahajajo pred šesto, trdo, mrzlo vojno zimo, v kateri bo primanjkovalo premoaga. V Londonu si ne delajo takšnih upov, kot v ostalih območjih. Londončani so tako depresivni, čim ne gre zaveznikom na vseh bojiščih enako dobro. Čim ne napredujejo samo na enem bojišču, že postanejo močno nepotrpežljivi. Če si Londončani bolj kot vsi ostali Angličani želijo konca vojne pred zimo, ni čudno, kajti razen ostalih neprijetnosti vpliva na razpoloženje tudi strah pred novembrsko meglo, ki bi prinesla verjetno s seboj neprestano bombardiranje.

Stalna angleška oporišča na Kreti in Siciliji

Stockholm, 5. sept. Kakor javila list »Afton Tidningen« je objavilo ameriško časopisje senzacionalne podrobnosti o britanski politiki do Grčije. Položaj na Balkanu je zavzel tragičen razvoj, od kar so izločili Angličani grške vojske in mornarje v Egiptu za boj proti njihovim

lastnim rojakom v Grčiji. Zaradi tega je prišlo tudi do uporov med grškimi vojaki v Egiptu. Danes se nahaja v britanskem ujetništvu približno 60 odstotkov grških mornarjev in 25 odst. grških suhozemskih vojakov. Slična usoda je doletela številne grške gospodarstvenike in druge osebnosti, ki so hoteli iz Kaira podpirati svojo deželo in ki se nahajajo sedaj v britanskih koncentracijskih taboriških. Grki v Združenih državah so zaradi tega močno razjezjeni. Po nemškem mnenju se skrivajo za to britansko politiko imperialistični nameni. Tako namerava baže Churchill spremeniti Dodekanez, Kreta, Pantelirijo in celo Sicilijo v angleška oporišča.

Ameriški lovci sestrelili dve švicarski letali

Bern, 6. sept. Uradno javljajo: V tokrek dopoldne so tuja letala nad Schaffhausnom večkrat kršila švicarsko suverenost. Nad Dübendorfom smo prislili dva ameriška bombnika k pristanku.

Bern, 7. zvezi z uradno izjavo o pristanku dveh ameriških bombnikov v Dübendorfu poročajo dodatno, da sta v okolici Züricha dva ameriška lovca od zadaj presenetljivo napadla dve lovski letali švicarske obrambne patrolne, ki je pozvala eno izmed ameriških bombniških letal k pristanku in ga tjakaj že vodila. Dočim je bilo eno švicarsko letalo večkrat zadeto in je moralo v Dübendorfu zasilno pristati, je strmoglavilo drugo pri Neu-Affolternu. Pilot, nek podpolkovnik, je pri tem padel.

Bern, 6. sept. Uradno javljajo, da je odredil zvezni svet na predlog vrhovnega poveljnika armade delno mobilizacijo obmejnih čet.

Milan, Kakor povzema »Secolo Serac« po ameriškem tedniku »Fortune«, ima bivši italijanski prestolonaslednik Umberto pri severnoameriških bankah premoženje v znesku 50 milijonov zlatih lir, ki jih hoče uporabiti v industriji gumija.

Poraz komunističnih tolpa na pobočju Krna

Tolmin, konec avgusta.

Slovenskim narodnim stražarjem v Tolminu je bilo znano, da se po Krnu še vedno potikajo številne komunistične tolpe. Sklenili so Krn temeljito očistiti. Pohod se je začel že 18. avgusta zvečer. Posebne edince so čisto neopazno prišli prav pod Krn in zasedle položaje, ne da bi komunisti kaj slutili. Šele v nedeljo, 20. avgusta, ko so edince, ki so na drugih sektorjih obkoljevali Krn, pričele s streljanjem, so se komunistični tolpe zavedli, da so obkoljeni. Hoteli so se razbežati, toda bilo je že prepozno. Ker je bil obroč popolnoma sklenjen, je padel nanje ogenj in svinca, pa naj so se hoteli umakniti kamor koli. Nekateri so se skušali braniti, drugi so iskali kritja po grmovju, pa tudi tisti, ki so iskali naše edince so se zanimali tudi za grmovje. Pri tej priliki je bil poleg mnogih drugih ujet tudi sam komandant Gregorčičeve brigade Uršič Franc, doma iz Kobariča, po poklicu zidar. Pri redkih je napredoval v stolnika in komandanta. Tolminci so ga imeli priliko videti v četrtek, 24. avgusta zvečer, kako je poklapano korakal po Tolminu. Marsikaj zanimivega je že povedal iz svojega tolpaškega udejstvovanja. Poleg komandanta Uršiča je bilo ujetih še 50 rednih bratcev. In če jih vprašajo, kaj so v hribih delali, so vsi sami ku-

harji in pastirji pa nosači. In tako nedolžno obrazne znajo narediti!

Na pobočju Krna pa je padlo 119 komunistov. Toliko so jih namreč po bitki našli; koliko pa se je težko ranjenih zavleklo v pečine in tam izknavalo, se ne ve. Po številu mrtvih in ujetih sodeč bo tudi teh gotovo precej.

Ce pogledamo, kakšni tolpaši so padli na pobočju Krna, najdemo med njimi precej znane in velike komunistične »brbe«. Trdijo, da so med njimi Skrt, Maroga in Brkuč, to je tista izdajalska triperesna detelja od Sv. Lucije, ki jo pozna vsa slovena Tolminska. Poleg teh treh je še en bataljonski komandant in njegov politični komisar Knez Avgust, po poklicu pekovski pomočnik iz Steverjana, star 32 let. Zanimiv je dnevnik tega politkomisarija. Zanj je, kar je v svoj dnevnik zapisal, je torej: »18. 8. zjutraj smo imeli premik logarja, šli izpod Keren na planina tam smo bili na zasedi do poldne in potem smo pa si tam napravili šotore. Potem sem našel hlače in pobijal uši.« S tem se dnevnik konča.

Ogromnega plena do sedaj še ni bilo mogoče pregledati. Dobili so več radijskih in telefonskih aparatov, strojuce, brzovalke in puške, poleg vsega drugega. In tolpaški Gregorčičeva brigada si bo za vedno zapomnila črne dni pod Krnom. Res je, da Krn še ni bil tako očiščen tolpaške zalege kot je sedaj.

Badoljevske tolpaške tolpe proti sloven. narod. stražarjem

Idrija, 5. septembra.

Na Črnem vrhu so si ljudje že zdavnaj zaželeli, da bi jih zaščitila močna posadka Slovenskih narodnih stražarjev. Pred nekako enim mesecem so po stalnih prošnjah dosegli dovoljenje za postojanko, kar je bilo res že potrebno, ker so Črni vrh stalno nadlegovali tolpaške tolpe. Moštvo je bilo sestavljeno predvsem iz domačih fantov, nekaj jih je bilo iz Rovt, iz Godoviča in od drugod. Dobili so potrebno orožje in strelivo.

Črni vrh pri Idriji je znan, da ima strateško zelo slabo lego. Vas leži v kotlu in je precej raztegnjena, obdajajo pa jo visoki hribi. Ker narodni stražarji zaradi majhnega števila niso mogli obvladati gorskih grebenov, so se utrili samo v vasi. Napravili so bunkerje iz kamena in se obdali z žico, toda le pol vasi. Ograjeno je bilo zaradi pomanjkanja žice bolj slabo, pa tudi bunkerji niso imeli potrebne predpolja, ker so bili postavljeni sredi vasi, čisto blizu stavb. Glavna kasarna narodnih stražarjev je bila v šoli.

Komunistični tolpaši so v veliki množici, ki so sestavljali skoro izključno izdajalski badoljevski komunisti in drugi tuji, napadli to strateško tako slabo zavarovano postojanko. V petek, 1. septembra, ob pol šestih zjutraj so prišli

komunistični tolpaši v Črni vrh in takoj zasedli neograjeno in nezavarovano del vasi. Tako so prišli v neposredno bližino bunkerjev narodnih stražarjev. Boj se je nato začel med hišami. Pomanjkljivi bunkerji so vzdržali do štirih popoldne. Pred hudim ognjem združenih italijanskih tolpaških tolpa so se slovenski domobranci umaknili iz kasarne in napravili izpad proti Viharjam. Med bojem v vasi je padlo nekaj domačinov, pravijo, da tri ženske. Od narodnih stražarjev, ki so po večini vsi iz Črne vrha, jih je tudi nekaj padlo. Od Slovencev iz Ljubljanske pokrajine, ki so prišli svojim primorskim bratom na pomoč v boju proti komunizmu, sta junaka padla poročnik Jakov Ježe in narednik Grum Tone iz Bizovika.

Badoljevske tolpaške tolpe, ki so v velikem številu pridrvele nad slabo zavarovano in maloštevilno slovensko narodno stražo, se pač ne morejo postaviti s kakšnim uspehom. Slovenski narodni stražarji se po zadnjem napadu tolpaških tolpa zavedajo, da branijo sveto slovensko zemljo ne samo pred brezbožnim komunizmom, ampak tudi pred izdajalskimi badoljevci in zato jih tudi take žrtve ne bodo strle, ampak celo utrde v neizprosni boju do popolnega uničenja vsake vrste izdajalstva na slovenski zemlji.

Iz Trsta

Sesenoča. Zadnje nedeljo v avgustu smo imeli lepo uspešno protikomunistično zborovanje. Po sv. maši, pri kateri je pel tržaški pevski zbor, se je na trgu pod lipo vršilo slavnostno zborovanje. Prvi je govoril akademik g. Lovro Čeh. Poudaril je: »Rdeči zmal, ki je zadiral čez Evropo s svojimi krvavimi gesli: rop, umor, požig, tudi majhnemu slovenskemu narodu ni prizanesel. Padala so slovenska življenja, nedolžna slovenska bitja so morala v prezgodnji grob. Skoraj vsaka ped zemlje je že oročena z mučeniško krvjo in pod vsako rušo in v vsaki groblji počivajo kosti mučenca. Domobranci nismo izdajalci, ampak se borimo zato, da ne bo nekoč nad vso Slovenijo postavljen en sam velik križ in na njem napis: tu je živel nekoč slo-

venski narod, Hsti narod, ki je hotel živeti, pa ga je brezbožni komunizem izbrisal iz zemlje.« Za g. Čehom je spregovoril poveljnik Narodnih straž v Senožečah g. nadporočnik Savelli: »Trd je naš boj, čaka nas še mnogo težav. Le skozi grom in blisk bomo prišli v boljše čase.« Zaključno besedo je imel gosp. akademik Franc Mihelič, ki je med drugim rekel: »Živimo v dobi bojev. Boj divja na frontah in v zaledju. Bojuje se vsak ali na eni ali na drugi strani. Tabora sta le dva. Sredine ni. Ali z vso dušo za nas ali z vso dušo proti nam. Pri nas je rešitev, na nasprotni strani propast.« Ljudstvo je bilo z zborovanjem, s popoldanskim akademijo in z vso prireditvijo sploh prav zadovoljno, povezanost med njim in stražarsko posadko postaja vedno tesnejša, iskrenjša.

Razne tatvine. Očitno so imeli tatovi in žeparji tudi svoje poletne počitnice. Ki so jih pravkar zaključili in tako so spet naglo pričeli z delom, da nadoknadijo zamujeni čas in plen. Josipu Sedmaku, lastniku gostilne v Toljčevu ulici št. 1, so ukradli precejšnje število odrezkov za nakup maslobo in drugih racionalnih živil. Nekaj racionalnega živeča pa so si prisvojili kar brez odrezkov in torej kar v naravi. Zlasti je obkroževanje vredna izguba masti in olja. Pokradli pa so mu tudi precej prtov in brisač ter drugega perila. Skupna škoda znaša 80.000 lir in ni krita z nobeno zavarovalnico. — V velikem zaklonišču na Goldenjovem trgu so ukradli živileke nakaznice gospe Mariji Privilegi in z njimi vred tudi nekaj golovine skupno z usnjato torbico, v kateri se je poleg stlir vse to nahajalo. — Prav tako so okradli v nekem drugem zaklonišču Marijo Ferluga, ki je tako ob vse živileke nakaznice. — Tatovi so vdrli tudi v gostilno Marije Sue v ulici Milna na veter. Odnegli so ji precej maslobo in kovane drobiža in ji tako povzročili škodo, ki znaša preko deset tisoč lir. — Mariji Di Chito so pokradli nekaj rjuh, katerih vrednost znaša preko 2000 lir.

Unrli so: Martelane Doroteja por. Pertot, Neopalan Stefan, Gerdolj Marija vdova Maršič.

Nesreče. Pri delu v novem zaklonišču v ulici D'Alviano se je ponesrečil Alojzij Cosol in si zlomil levo nogo. — Zobjovje pri stroju je zgrabilo Valerija Miana in mu poškodovalo prste. — Z drevesa je padla Evgenija Petrucci, stanujoča na Bonghijevem stopnišču št. 24, in se precej poškodovala po hrbtu. — V Istrski ulici je podrl avto Jožefa Tambarinija in ga resno poškodoval po nogah. — Marijo Vallin pa je povozil ciklkel in je prevrnil tako nesrečno, da si je zlomila desno nogo. — Vsi se zdravijo v splošni bolnišnici.

Nameste olja bodo dobili maslo vsi bolniki, ki so doslej prejeli posebna bolniška nakazila za olje, in sicer bodo odsej prejeli nameste celotne količine le 20 odstotkov olja, zato pa 80 odstotkov masla.

Za žrtve bombnega napada. Po zadnjih podatkih je bilo za žrtve letalskih napadov v Trstu nabranih dozdaj 6.774.336 lir.

Izplačilo častne odškodnine nosilec avstrijskih odlikovanj za hrabrost v prvi svetovni vojni

Vrhovni komisar je s naredbo s dne 26. aprila 1944 odredil izplačilo častne odškodnine nosilec avstrijskih odlikovanj. Po končani ugotovitvi odlikovanj s strani združenih revidenčnih vojaških uradov na Dunaju, ki so bila podeljena bivajočim na področju operacijske zone jadranske Primorje, se bo sedaj pričelo izplačevanje naslednjih zneskov:

- 1.) Odlikovani s zlato svetinjo hrabrosti doba častno odškodnino v znesku lir 200.— mesečno, pričenši od dne 1. IX. 1943.
- 2.) Odlikovani s srebrno hrabrostno svetinjo I. reda doba častno odškodnino v znesku 600.— lir, izplačano jim bo tudi leta 1945.
- 3.) Odlikovani s srebrno hrabrostno svetinjo II. reda doba častno odškodnino 300.— lir s polnim izplačilom za leto 1943.

Odškodnina za srebrno hrabrostno svetinjo II. reda se izplača le pod pogojem, da je odlikovani že izpolnil 60. leto starosti, oziroma ko dopolni predpisano leto starosti.

Izplačevanje navedenih zneskov se bo vršilo potem poštinih nakazil in po pokrajinskih in sicer takej po prejemu dokumentov, potrjenih od vojaškega revidenčnega urada. Prva izplačila so bodo vršila v tržaški pokrajini, kar so tozadavne prijave iz te pokrajine že v celoti potrjene. Vloženje prijave in njih revizija, zadevajo večkrat n. velika tekoča, ker so v mnogih slučajih bile ali sgrešene, ali pa pomanjkljive, tako da je njih izsleditev v knjigah združenih revidenčnih uradov bila večkrat mogoča le s poizvedovanjem pri drugih vojaških uradih.

Tiste, ki so predložili sgrešene ali pomanjkljive prijave, tako da se ni mogla ugotoviti upravičenosti prijavljene zahteve, se poziva, da podprejo prijavljene podatke s predložitvijo dokumentov, oziroma s navedbo osebnih podatkov, navedbo regimonta in časa, ko so bili odlikovani in s tem dopolnijo ali popravijo predloženo prijavo.

Iz Gorice

»Za slovensko domačijo.« Glasilo Slovenskih narodnih varnostnih straž na Tolminskem »Tolminski glas« je izdalo zbornik pod naslovom »Za slovensko domačijo«. Zbornik vsebuje pesmi in prozo na 28 straneh. Je zelo pester in zanimiv in priča o veliki postrtovalni delavnosti naših slovenskih borcev.

Bolezni med gošarji. Med prebivalci v Cerknem in njegovi okolici se je začela nevarno širiti krvava griža. Po splošnem mnenju so jo zanesli med ljudi nesrečni gozdni rokovanjci, ki so glavni vzrok vsega gorja v podeželju. V svoji obupni bridkosti se ljudje norčujejo in pravijo, da bodo vstavili v listanje: »Partizanske kuge, reši nas za vedno, o Gospodice«

Tolpaši na Gorškem se puntajo. Z Bukovega, prijazne hribovske fare na Cerkliškem, kjer je zločinska OF začela šariti že leta 1942, pa se je zaradi svojih pogubnih dejanj zasvoščila in ljudstvu odprla oči, pišejo »Goriškemu listu«: »Ko so hoteli tolpaše Vojkove brigade poslati na Hrvaško, so se ti spuntali in po večini dezertirali. Zdej se skrivajo. Ker pa bi jim utegnili tereni nagajati in jih ovajati, so jih dezertirji sami precejšnje število pobili. Ljudje jim pravijo črna roka in govore, da so strah terencev.«

Rekvizicije. Iz cerkijanskih hribov poročajo, da so gozdni tolpaši hodili po vseh hišah in popisovali vse žito, ki so ga kmetje letos pridelali. 30% vsega pridelka so morali ubogi ljudje takoj oddati.

»Goriški list« z dne 30. avg. piše: »Dojnih 25 let kulturne suše na slovenskem Primorskem je povzročilo, da v našem javnem življenju, ki se je sedaj pričelo obnavljati, močno primanjkuje javnih delavcev. Res smo dobili nekoliko pomoči iz Ljubljane, toda vse to je veliko premalo za velike potrebe. V teku te kulturne suše se je preveč slovenske inteligence izselilo drugam, n. zadnje leto pa je del preostale inteligence ušel celo v gore in v gozdove ter tam popolnoma podival. Tako se je goriška inteligenca izneverila svojemu narodu in prekinila stike z njim. Narod pa željno čaka prosvete in vzgoje, saj ga zlepa menda ni ljudstva, ki bi bilo tako hvalježno za slaherno kulturno drobtino, kakor je slovenski Goričan. Toda, ako bomo dajali narodu samo kulturne drobtine, bo to odločno premalo, dati mu moramo pošten kos duševnega kruha, čeprav vemo, da je v tem oziru res sestradan. Manjka nam prosvetarjev, govornikov, vzgojiteljev, manjka nam pevovodij, režiserjev in igralcev, manjka nam knjig, šolskih in poučnih, pa tudi leposlovnih, manjka nam pevskih not. Nujno potrebujemo pomoči, toda ne od vsake strani, temveč prave, pristne, take, ki jo narekuje resnični narodni idealizem! Vsako sebično pomoč odklanjamo!«

Priobčili smo resen in tehten memento borbenega glasila naših bratov na Gorškem dobesedno in ga toplo poročamo v uvaževanje. Dostavljamo samo, da izvajanja ne veljajo samo za Goriško, ampak prav tako za Tržaško. Vsem Slovincem v Primorju moramo v teh usodnih urah priskočiti na pomoč. Slediti moramo klicu velikega pesnika »Naš čolnič pogube otmimo!«

Ako nam pri letalskem napadu eksplozije bomb razbijejo stekla v okenskih okvirjih, tedaj bomo morali te okvire zapreti s lepenko, deskami ali slićnim, ker bo možnost nabave novega stekla zelo majhna. Pri tem se opozarja, naj se lepenke ali deske ne zabija na okvire na notranji strani, temveč na zunanji strani, kjer ni kljuk, ki bi ovirale tako sadelane okenskih odprtín. S takšno pravilno namestitvijo kartona ali deske bo tudi doseženo, da dež ne bo zamakal sob, ker se bo deževnica otekala na zunanji strani okna.

„Mojim tovarišem komunistom!“

Večna beseda našemu času

V zadnjih dneh so komunisti po Ljubljani razširili nek letak. Ker je bil letak tiskan v hitri, je v njem več tiskovnih napak, ki marsikje izkvarijo in preobrnejo tudi smisel. Vljudo prosimo vse tiste, ki jim je letak prišel v roke, naj ga berejo takole:

Za poštenost ali za zločinstvo

Mnogokrat so že primerjali narod z otrokom. Narod kot celota namreč nikdar ne zraste do polne zrelosti; zato se tega se povzpno le poedinci. Toda še ti so zreli in pametni, dokler so daleč od množice. Ne smemo reči, da je množica neumna. Bog obvaruj! Dejstvo pa je, da se množica vede drugače kot bi se vsak posameznik v istih okoliščinah. Množica se vede dosledno v najodločilnejših časih kot otrok. Stori mnogo hudega in zlega, če je slabo vzgojena, drugače dela pa vsaj nerazodno, nezrelo in slepo kot otrok.

Ni zadosti, če so vzgojeni le poedinci za svoje individualno življenje. Narod mora biti vzgojen kot celota. Takaj poedinci v usodnih časih utonejo v množici.

Narod pa tako misli in tako dela, kot ga vodijo nagibi in tisto prepričanje, ki je v njem najtrdnjeje usidrano. Samo to ostane, vse drugo odnese vihar. Tudi dobro vzgojen otrok dela nerazodno, neumna, toda ko pride do odločilnega dejanja, n. pr. do tatvine, takrat se ustavi ob plotu in pusti tovariše, da gredo sami krast. V njem zmaga nauk o poštenosti in volja je že dovolj močna, da se upre skušnjavi. Ve, dosedaj je bila šala, zdaj je na vrsti greh. Prav tako mora biti vzgojen narod, da se morda tudi nekoliko prenehlja, toda ko pride do pravega vprašanja, ko gre za to, da premljeno stori hudobijo, obstane in se strezni.

Prvo, kar je potrebno za pravno življenje naroda, je pravo spoznanje. Narod mora vedeti, kaj je dobro in zlo. Ni mogoče, da bi bilo kdaj dovoljeno, da bi nekdo smel učiti ljudstvo, da je kakšno dejanje dobro, drugi pa da je zlo. Cerkev je od Boga prejela vsa resnice in ona razlaga pravni nauk. Npravi nauk je več in nespremenljiv: delaj dobro in varuj se hudega. Deset božjih zapovedi je vpisanih v človeške duše in v svetem pismu in nihče jih ne more izbrisati. Npravi nauk ni odvisen od mnenja pisateljev, lažnih modrijanov in oholih državnikov. Npravi nauk označuje Cerkev, če ga kdo razlaga zasebno v listih in knjigah iz zasebne vne-me, ga v nobenem primeru ne sme razlagati po svoje. Odveč je delo laicističnih modrijanov, da bi vzgojili narode. Brez Boga in Cerkev ni pravosti.

Drugo je vzgoja volje. Vsi, ki nadevajo in vodijo, ga morajo voditi na pota odpušči. Če tudi je kak narod izobražen in pozna pravno načelo, vendar ne bo živel pošteno, če ni rastle tudi v vzgoji volje. Če v zasebnem življenju mora človek vsak dan zmagovati nad samim seboj. Kdor se ne zna premagati v osebnem življenju, bo podlegel skušnjavi tudi takrat, ko bo pravost naroda ogrožena. Namesto, da bi drugim pomagal, bo pehal še druge v prepad. Kdor se ni znal vojskovati zoper strasti, zoper slabe misli in svoje zlo poželjenje, se ne bo mogel boriti za pravost v kinu, gledališčih, v kopališčih. Vsak posameznik mora biti vzgojen v odpušči, da bo narod tudi v javnem življenju odklanjal »rop, umor, požig«. Še več. Tudi družine morajo živeti v odpušči. Družina mora žrtvovati otroka, če ga kliče Bog v svoj poklic, družina mora žrtvovati sinove, da gredo v boj proti komunizmu.

Narodi so rastle v moči, če so bili pošteti, in bili so veliki tudi v velikih časih. Če pa je spoznanje o dobrem otemnelo, je narod propadel. Ko je prenehala v javnem življenju vzgoja volje, so cele pokrajine izginile s površja zemlje. Toda to se je godilo nehoti. Voditelji ljudstva so pozabili na svojo prvo dolžnost, da bi narod vzgajali.

Sedaj učijo, da je vse dovoljeno, tudi »rop, požig, umor«. Če se v ljudski budi vest in božja postava, ki je zapisana v njihovih srcih, govori, da je v borbi za svobodo vse dovoljeno. Ni jim mar za svobodo, samo to hočejo, da bi se narod navadil zločinov, da bi se sprostile strasti in vedo, da bo potem zmagal komunizem. Prav tako učijo otroka, da postane zločinec. Govorijo mu, da laž ni greh, in tatvina tudi ne, če drugi imajo, sam pa nimaš. Kar ne dosežejo z besedo, dosežejo z zgledom in s silo. S silo so hoteli tudi naš narod navaditi na umore, ropanja in požige. Vse so storili, da bi iz naroda napravili zločince. Zato so imeli svoje, sestanke, odbore, odseke in mitinge.

Zato, samo zato so komunisti tako sovražili resnične vzgojitelje naroda, poštene in vplivne moze v vaseh in trgih, poštene učitelje in duhovnike. Razumemo besnost stulečih volkov, razumemo, da niso nikogar bolj sovražili kot duhovnike. Saj so ti narod vzgajali za Boga in poštenost; njim se moramo zahvaliti, da se je narod zavedel, da ga hočejo komunisti moralno in fizično uničiti. Streznili se je in odklonil komunizem in se oklenil Cerkev in njenega nauka.

Usoda narodov je v rokah onih, ki ga vzgajajo. Največji dobrotniki so mu, če ga prav vzgajajo, najhujši zločinci, če ga zavajajo. Zato divja najostrejši boj le za to, kdo bo narod vzgajal. In nihče nima pravice stati ob strani, ko gre borba proti našim vzgojiteljem za resnico in Boga.

Mojim tovarišem komunistom!

Mnogi smo vstopili v vrste komunistične OF, ker so nam lagali, da bomo dobili orožje uporabljati v korist naše domovine že zdaj, posebno pa še potem, ko bodo zavezništvo čete pred vrati. Takrat bomo na dani znak vsi kot en moč stopili za osvoboditev in končno pravično ureditev naše domovine.

In kaj mi sedaj delamo? Tri leta že bijemo naš »osvobodilni boj«, in če sedaj pogledamo nazaj, kaj smo napravili drugega, kot da smo uničevali tisto, kar bi morali »osvoboditi«: slovenski narod. Tri leta se že kot divje zveri preganjamo po slovenskih gozdovih in pobijamo ne morda sovražnike slovenskega naroda, marveč njegove najvestejše in najboljše sinove. Tri leta že govorimo: niti zrna okupatorju, pa sami dobro vemo, da pobere kmetu zadnji živež, ki ga je hranil za težke čase. Tri leta se borimo »proti okupatorju« in uničujemo »vojaško važne objekte« tako, da požigamo slovenske kmetčke domove, rušimo šole, cerkve in prosvetne domove. Skoraj vsaka slovenska vas in vsa slovenska zemlja občuti na sebi ta pečat našega »osvobodilnega« dela.

Divjo gonjo smo uprizorili proti vsakomur, ki je v skrbi za lastno življenje, za življenje svoje družine in za življenje vsega slovenskega naroda, ki ga je moral prisiljen braniti pred našim zločinskim napadom, sprejel puško od onega, ki jo je pač imel in mu jo je mogel dati. Za izdajalec smo proglasili in stokrat prekleli onega, ki se je preganjan kot ranjena žival moral skriti pod varstvo tistega, katerega sveta dolžnost je bila skrbeti za red in mir v deželi.

Istočasno pa... saj veste, kako je bilo. Od stokrat preklelih hadoljevskih okupatorjev smo dobivali prav lepe pošiljke. Moji tovariši komunisti se bodo dobro spomnili kolikokrat nam je že pohajalo orožje in municija, pa je kot blagoslov od strica iz Amerike prišla prav lepa pošiljka iz skladišč cesarske kraljeve vojske...

Tistim, ki so imeli priliko pogledati tudi nekoliko v ozadje našega »osvobodilnega boja«, je dobro znano, da smo mi »borci« proti okupatorju v najlepši slogi z hadoljevskim okupatorjem delali nafrte za internacije. Naša zasluga je Rab, naša zasluga je Gonars, naša zasluga so porušene in požgane slovenske vasi. Saj je bila igra tako enostavna! Mi smo prišli v vas, ubili enega hadoljevca in se nato v miru in redu umaknili. Hadoljevci so pač poskrbeli, da smo imeli dovolj časa za umik. Nato so pa prišli, požgali vas, ljudi pa pobili ali odpeljali na Rab. Tako smo bili vsi zadovoljni. Mi smo se znebili ene vasi, ki ni marala za naš »osvobodilni« boj, hadoljevci so bili še bolj zadovoljni, ker so tako uničevali slovenski narod in se lahko obenem hvalili, da ga rešujejo.

Vsi za te zgodbe dobro vemo, saj smo jih od blizu gledali.

Jaz sem sedaj o tem temeljito premišljeval in moram reči, da se mi ta naša igra čedalje bolj gabi. Najprej so nas spravili v hribe in nam lagali, da se bomo borili za svobodo slovenskega naroda. Nato so nam komunistični politkomisarji z besedo, z lažjo in nasiljem vtepli svojo komunistično disciplino in slepo zaupanje v komunistično Partijo. Ko so tako iz nas napravili tope živali, ki jim brez odpora sledijo, so nas pa v imenu Partije nagajali uničevati naš lastni narod. In gorje, če kdaj vprašujemo po vzrokih našega dela. Vse delo, vsi zločini, vsi umori in požigi, vse je v imenu svetega zaupanja v Partijo in v našega maršala Tita.

Tri leta so nam govorili o naših »velikih zavezništvih«. Vse naše trpljenje, vse napore in vsa razočaranja, vse smo prestali samo v skladnem upanju na pomoč naših »velikih zaveznikov«. Pa, tovariši komunisti, vsi sami veste, kako žudne stvari smo doživljali. Če se je kakemu takemu velikemu zavezniku

pokvaril avijon in je moral na našem ozemlju pristati, smo »zavezništvo« brž odklekli v hosto in ga po najkrajši poslali na drugi svet. Sami tudi dobro vemo, kako srečni so bili ti naši »zavezniški prijatelji«, če so prišli v roke svojim sovražnikom Nemcem. Kajti ta sovražnik je z njimi postopal po vojaški časti, poslal jih je v ujetništvo, medtem ko smo jih mi pobijali kot pse.

Vojaško smo skoraj na koncu. Domobranske udarne skupine nas toležejo in preganjajo povsod. Zato je bilo edino naše upanje, vzeti domobranstvu njegovo moralno udarno silo. Pa že po prvih poskusih smo bili razočarani. Domobranci imajo za vsa naša vabila, za vse naše »dvanajste ure« samo zaničljiv posmeh in svinee. Ostalo nam je torej le še edino upanje: naši »veliki zavezniki«.

Pa tudi tu prihajajo na dan žudne stvari. Po tem, kako postopajo ti naši »veliki zavezniki« s komunisti v drugih deželah, si lahko sestavimo recept tudi zase. Da je vse naše »osvobodilno gibanje« samo slabo zakrknano komunistično revolucija, tega ne bomo mogli pred nikomur več zakrivati. Vreča OF je že vsa raztrgana in iz luknjav povsod gleda hudč — komunistična Partija.

No in kako so sprejeli »veliki zavezniki« svoje »prijatelje« komuniste recimo v Franciji.

»Osvobodilci« v Franciji se imenujejo »makijci« in zavezniški »odkriti pišajo, da spada med prve naloge, ki jih mora rešiti general König, da Gaullov vojaški guverner Pariza, razorožitev makijev. Res je, da se posamezne boljševoške makijevske skupine upirajo tako razorožitvi, kot razpusitvi ali prevedbi v redno francosko vojsko, kot bi se morali po zapovedi naših partijskih voditeljev temu upirati tudi mi. Toda kaj jim to pomaga! Naši veliki zavezniški z razočaranjem in ogorčenjem ugotavljajo, da pri francoskih komunistih, naših bratskih makijih, ni opaziti nikake volje po obnovi, pač pa da »vseposod ustanavljajo vojna sodišča in revolucionarne tribunale, katerih žrtve postajajo številni, popolnoma nedolžni Francozi«.

Komunistična Partija, ki je izkoristila naš »osvobodilni« boj, nas je premišljeno varala, danes tako, jutri tako, samo da bi mi služili krvavim revolucionarnim ciljem. Bolj ko se bliža konec, bolj trdno nas vežejo na Partijo in tem manj govorijo o osvoboditvi slovenskega naroda.

Jaz sem tudi dolgo verjel, da bo res morda dobro za Slovence, če sodelujemo s komunisti. Res je, da sem takoj v začetku opazil delo komunistične Partije, toda mislim sem, nekaj pač moramo potrpeti, saj tudi Partija dela za naše osvobodjenje. Toda sedaj vem, da je Partija proti osvoboditvi, da Partija s svojo OF uničuje tistega, ki naj bi bil osvoboditelj.

Prvo priliko sem porabil, da sem šel v domobransko postojanko in domobranec odkrito povedal vse svoje misli: kaj sem od OF pričakoval in kako sem bil v vseh stvareh prevaram. Sedaj sem med domobranci. Niso me niti pojedli, niti mi iztaknili oči, niti rezali kože s hrblja. Nosim domobransko uniformo in sem sedaj po treh letih končno vendar le zopet enkrat človek in pravi slovenski fant.

Vsem svojim tovarišem kličem! Komunistična OF nas je varala z vsem. Varala z osvoboditvijo, varala z bojem proti okupatorju, varala nas je, ko nam je govorila o domobranstvu in varala nas je z »zavezništvom«. Zato je za nas vse samo en izhod: Takoj pretrgati vsako zvezo z OF, pobeogniti iz rdeče tolovajske kolobocije ter se zateči k domobranstvu.

Bivši pripadnik OF iz Ljubljane.

Počeni 7. t. m. je zatemnitev od pol 21 do pol 6.

Razlika med krščanstvom in med komunizmom je v tem, da krščanstvo oznanja ljubezen, komunizem pa sovražstvo. Krščanstvo oznanja Boga, ki je ljubezen sama, komunizem pa taji večno Ljubezen. Prav zato ni v njegovem nauku ljubezni.

Krščanska ljubezen pa ni nekaj, kar bi viselo v zraku. Kdor pravi, da ljubi Boga mora to pokazati v delih ljubezni do bližnjega. Tu se že ločita krščanstvo in komunizem. Kristijan ve, da ima vsak človek dušo in telo, vidi, da sta mnogokrat v stiski njegovo telesno in duhovno življenje. Kako bi mogel reči, da mu srce bije za Boga, če ostane trdo in hladno, ko sosedu pogori hiša in begajo sirote okrog brez strehe. Mora mu zastati srce v bolesti, ko vidi otroke, ki so ostali brez očeta ali brez matere. Ko gleda mlado življenje, ki mora trpeti, kristijan ne more neobčuteno mimo tega trpljenja.

Komunizem se vsemu temu smeje. Duše sploh ne prizna in ni ga skrb, ali je človek dober ali slab. Za komu-

nizem je boljše, če je človek zloben in skvarjen, lažje ga bo uporabil za svoje satansko delo. Ko kristjanu joka srce ob pogledu, kako se izgublja mladina, si komunist zadovoljno mame roke. Prav tako ga prav nič ne skrbi bedno telesno življenje soljudi. Ne smili se mu žival, čemu bi se mu smililo drugo živo bitje, ki mu slučajno pravimo človek.

Komunizem veruje samo v materializem in živi še bolj materialistično kot je materialistično njegovo življenje. Življenjski materializem je huji kot idejni materializem. Mrtva ideja ne ubije, življenje ubija. Popolnoma nasproten je krščanski idealizem. Idealist je oni, ki živi in umrje za idejo; krščanski idealist je oni, ki živi in trpi za krščanske vzore. Vsebinsa krščanskega življenja pa je ljubezen. Dela ljubezni so lačne nasičevati, žejne napajati, jetnike reševati, žalostne tolažiti, žalivcem iz srca odpustiti. V V teselnih in duhovnih delih krščanskega usmiljenja je pot iz današnjih stisk.

Pravica sama ne more vsega rešiti.

Uspehi sloven. nar. varnostnih stražarjev

Ilirska Bistrica, 2. sept.

Primorski Stražarji v Ilirski Bistrici smo posebno v zadnjih dneh neutrudno zasledovali komunistične tolpe v bližnji in daljni okolici, vendar do zadnjega časa nismo imeli te sreče, da bi nam uspelo izbiti komuniste v odkrit boj. V torek, dne 29. avgusta, smo privrati prišli v stik s komunističnimi tolovaji. Naj povemo, kako se je ta »stik« končal:

Kakor že večkrat, smo tudi na ta dan odrinili proti Harijam, ker se tolovaji tam večkrat potikajo. Kmalu smo bili v vasi. »Osvobodilci« v vasi seveda nismo našli, ker so najbrž že ob pravem času odnesli pete ali pa jih ta dan slučajno ni bilo v vas. Ne da bi se tu kaj zadrževali, smo pospešili svoj pohod proti vasi Tomince. Tu smo si lahko ogledali posledice »imenitnih delc« naših gozdnih tolovajev. Po krivdi komunistov so Tomince požgane in razdejane do zadnje hiše. Nameravali smo že počasi oditi proti domu. Pa se spomni eden izmed fantov: »Tam za hribom so Čelje, menda nezavetna tolovajska trdnjava«. Kaj ko bi šli tja in se prepirali, če je res tako popolnoma nezavetna.« In naš poveljnik, stotnik Megle, je odločil: »Ura je deset, za koliko bomo ravno tam. Pa pojdemo pogledat, kaj v Celjah dobrega kuhajo.« Kot en mož smo se dvignili in izginili v temi gošč. Eno uro in pol smo se v borbenem redu prebijali skozi goste prease grmičevje. Marsikdo je bil že precej opraskan, pa kaj zato, saj bo treba celo tolovajsko »trdnjavo« zavzeti. Slednjič smo bili tik pred ciljem. Treba je bilo opreznosti. V dobrem kritju in s pripognjenimi hrbti pridemo prav pod vas. Nihče nas še ni opazil in tudi vsi pot od Tominj dalje nismo srečali žive duše. »Danes jih bomo pa gotovo iznenadili, če so le v vasi.« smo si mislili. Previdno smo se razdelili v tri skupine in nenadno vdrl v vas. Zaregljale so strojnice. Res je, nismo se zmotili. Junaški branilec trdnjave Celje so si ravno kuhali kosilo, ko smo nenadno vdrl mednje. Vsi so se spustili v paničen beg in da bi tudi mi znali tako teči kot oni, bi vse ujeli. Tako pa smo zaenkrat dobili v roke samo komandanta »brigade«, torej še kar dosti čedno »ribo«. Poslali smo še nekaj rafalov za bežečimi tolovaji in »nezavetna« trdnjava je padla. Ker je po vasi tako prijetno dišalo po dobri jedi, bi nas go-

tovo že naš nos nezmotljivo vodil do tolovajske kuhinje. Vendar nam je ujeti komandant prav rad sam pokazal hišo, od koder so prihajali tako prijetno ščegatači duhovi. Pobrali smo orožje in zalogo jedil ter zadovoljni z lepim uspehom odšli proti domu.

Pa glej, vse kaže, da dan za nas še ni končan. Pred Brdeami nam pride nasproti tolovajska kurirka, težko obložena z nahrbtnikom vsakovrstnih pisem, listin, navodil in komunistične literature. Mislija jo je popihati, pa je bilo že prepozno. Postavili smo jo kot jelnico poleg tovariša komandanta in tako smo peljali v svoji sredi prav lep tolovajski par.

Drugi dan smo začeli pregledovati ogromen nahrbtnik ujete kurirke. Neverjetno, kakšne zanimivosti se najdejo v takem nahrbtniku. Zvedeli smo iz listin, pisem in navodil, ki sicer niso bila namenjena nam, marsikaj, kar je tudi nas močno zanimalo. Med vso to papirato šaro so nas najbolj zanimala komunistična navodila njihovim ljudem, kako naj se zadržijo, ako pridejo njihovi »zavezniški«. Vsa navodila so pisana v znamenju tesnega bratskega sodelovanja hadoljevskih in slovenskih komunistov: »Na oblastvena poslopja obešite poleg slovenske tudi italijanske zastave. Italijane postavljajte v plenum in v častno reprezentanco. Pred zavezniški nastopajte ponosno, kot oblast delce«.

Skoro lahko rečemo, da je bila vsebina nahrbtnika tolovajske kurirke več vredna kot pa vsa zaloga hrane in orožja, ki smo jo zajeli v »nezavetni« tolovajski trdnjavi s tolovajskim komandantom brigade vred.

79 tisočakov je zgubil. Pred dnevi se je javil na policiji 52letni trgovec F. Teneec in naznanil, da je v neki gostilni v ulici Bosco pozabil črno aktovko, v kateri je bilo 42 tisoč v gotovini in hranilna knjižica za 36.700 lir. Poleg tega so bili v aktovki še razni računi in potrdila. Kam je aktovka izginila, nihče ne ve povedati.

Tržaško mestno posojilo. V petek, 1. septembra, je bilo na mestnem magistratu trideseto zbranje obveznic tržaškega mestnega posojila iz l. 1914. Iz zbranje obveznice bodo po 6 mesech izplačane pri mestni blagajni.

KULTURNI OBZORNIK

Nekaj vzgojnih knjig

Dr. Franc Blatnik: Ali — ali. Rakovniške knjižnice štev. 253.

Kakor je prav pred šestdesetimi leti dr. Anton Mahnič zaklical takratnemu slovenskemu svetu svoj znameniti ali — ali, ali katoličan ali pristajal liberalizmu in materializmu, tako velja dr. Blatnikov klic ali — ali v zadnji salezijanski knjižnici sodobnim Slovincem: ali za komunizem ali za krščanstvo, tretje poti ni, sredine ni, kajti dvema gospodoma se ne da služiti! Pisec sam pravi, da se je ta knjižica rodila iz nujne potrebe, iz žive in kričeče potrebe, češ: »Se vedno jih je veliko med nami, ki hočejo služiti dvema gospodoma. Stotine in morda tisoče je takih katoličanov, ki nečepo spregledati. Radi bi bili dobri verniki, v cerkev hodijo, svete zakramente prejemajo, posvetitve opravljajo — pa še vedno zagovarjajo komunizem in njegovo utelešenje v OF, odobravajo rdeče zločine in morda pri njih celo sodelujejo! Tem hoče ta knjižica povedati jasno in odločno: Ali — ali!«

In v resnici: pisec jasno, preprosto, a vendarle popolnoma odločno pojasi vprašanje razmerja med katoličanstvom in komunizmom, pri čemer upre svojo izvajanja na obširne in temeljite citate z obeh strani. Najprej razloži osnove komunizma, ki so historični in dialektični materializem in še vsi drugi izumi, ki so z njima v neposredni zvezi, proti njim pa postavi jasen in odločen katoliški nauk. Dalje nam jasno prikaže, kako hoče komunizem vero osmešiti in onemogočiti z lažjo in goljufijo, s tatvino in ropom, nepravostjo, nasiljem in umorom kakor tudi z načelnimi izjavami svojih voditeljev proti katoliški veri in Cerkvi. Cilj komunizma je tedaj več kot jasen: uni-

čenje vere in krščanske pravnosti. In kaj nam bo komunizem dal kot nadomestilo? Pisec pravi: »Komunizem hoče torej popolnoma izkoreniniti vero in uveljaviti takšne nazore pravne in družabne, ki so s krščanskim pravnim pojmovanjem v popolnem nasprotju. Potemutem je komunizem tudi po ciljih, ki jih zasleduje, popolno zanikanje vere in krščanske pravnosti«.

Pa vendar, pravi pisec, naletimo še na ugovore, med katoličani, češ: Člen 124. sovjetske ustave govori vendar o popolnem priznavanju verske svobode vsakemu posamezniku. Temu nasprotno poudarja pisec, da isti člen sovjetske ustave daje popolno svobodo tudi protiverski propagandi. Torej? In še en ugovor najdete: Saj so vendar tudi pri nas v OF katoliški duhovniki. Torej! Pisec knjižice Ali — ali pravilno odgovarja, da so ti in taki duhovniki ali zapeljanci torej sami reveži v zmoti, ali pa so zapeljivci, torej slepi vodniki in če bomo hodili za njimi, bomo z njimi vred v jamo padli!!!

Iz vse knjižice, tako potrebne in koristne, da se tudi med našim preprostim in zapeljanim ljudstvom zasveti luz Resnice, Pravice in Ljubezni, spoznamo resnico: srednje poti ni! Ali za Kristusa ali proti njemu! Pravi katoličan ve, kako se mora odločiti! Prav je, kakor smo pred kratkim brali, da se pripravlja še druga izdaja te knjižice, ki bo morda marsikateremu odprla oči. Saj to je njen edini in vzvišeni namen!

Albert Goossen D. J. Življenjske smernice III. Za vzgojo volje. Izdala Marijina kongregacija duhovnikov in bogoslovcev v Ljubljani 1944.

Knjižga za vzgojo volje je namenjena predvsem dijakom, pa seveda tudi vsem drugim mladim fantom na poti njihove

izobrazbe in vzgoje, na poti iz mladeniča v odločnega moža, ki se prav po svoji močno vzgojeni volji mora odlikovati od mladenčev in slabčev. Knjižga obsega dva dela: teoretično razmišljanje in praktični nasveti in uporabna navodila za življenje. V teoretičnem delu govori pisatelj o ljudih brez vsake volje pa o ljudeh z nezadostno voljo, pokaže pa vzor: moža dela, moža, ki je gospodar sam nad seboj. V praktičnem delu podaja pisec najprej navodila, kako napravimo misel, ki je podlaga močni volji, močnejšo. Kot pripomočke naštevajo: čustva, ideal, vzore, svetovalec za mladega človeka, dobrega prijatelja, geslo za vsak dan in za vse življenje pa — molitev, ki je za vzgojo močne volje neobhodno potrebna. Potem razčlenjuje Goossens naše notranje in zunanje sovražnike, ki naletimo nanje pri svojem prizadevanju na poti do močne volje. Tu govori o lenobi, o vnevi za prazne stvari, o pretiranem navdušenju za šport, o sanjarih itd. Med zunanjimi ovirami pa so zlasti: slaba vzgoja doma in v družini in v šoli, neugodno okolje, slabo čtivo, slabe zdravstvene razmere in prevestno obiskovanje najrazličnejših dovoljenih in nedovoljenih zabav. V zadnjem oddelku govori pisatelj o načinu, kako lahko odstranimo in zmanjšamo vpliv teh nasprotikov močne volje. K temu nam pomagajo: optimizem, lepe navade, disciplina in molitev. Tako je knjižga silno bogata z nasveti in bo dobro koristila ne samo našim vzgojiteljem, marveč tudi samim dijakom — kongregantom, pa tudi vsem drugim našim fantom, ki bodo ob branju te lepe knjižice gotovo prišli na pravo pot k značajnosti in odločnosti, katerih pogoj pa je zmerom le — močna volja!

Ernest Drouven, Za dušo. Prevedel A. Koritnik, Ljubljana 1944.

Tale knjižga nam na 90 straneh popisuje življenje štirih dijakov, katerih vzgojo je prevzel duhovnik dr. Brezay v nekakšnem internatu na Montani. Povestica

se godi neke na Poljskem in je nastala prav za prav po nekih družinskih zapiskih. Torej je v svojem, jedru resnična. Zgodba sama sicer govori o štirih dijakih, toda v resnici spremlja le najmlajšega Ivana. Ta je bil sicer vesel kot drugi, ali kaj kmalu je bistri vzgojitelj zapazil, da študent pred njim nekaj skriva, nekaj takega, česar si niti ne upa priznati. Bil je namreč greh nad samim seboj. O božičnih počitnicah pa doma zbolil in se ne vrne več v internat. Tja pride samo sporočilo, da je zbolel za pljučnico in da se bo takoj vrnil, kakor hitro bo ozdravel. Toda ne vrne se nikdar več, marveč se mu bolezen poslabša. In tedaj sliši nekega popoldne dr. Brezay, kako ga je poklical nekdo glas. Bil je Ivanov glas z doma, iz dalje. Hitro najame avto in se pravi pred smrtjo pripelje k bolniku Ivanu, ki je sicer že prejel svete zakramente, toda po nevednem, ker domačemu župniku ni upal povedati svojega najhujšega greha. Pač pa ga pove svojemu vzgojitelju, ko se mu je posrečilo, da ga je še zbudil k popolni zavesti. In tako Ivan umrje — spravljen z Bogom.

Za dušo je naslov te knjižice in za dušo jo moramo tudi sprejeti. V zgled nam je dana, posebno našim mladim fantom, ne da bi v nji iskali književne dovršenosti, dognanosti vseh postav, ki so tamkaj, kajti če bi to iskali, bi bili le razočarani, saj zgodba nikakor ni popolna in dovršena v vseh svojih odtenkih, ki bi jih od prave umetnine po pravici zahtevali.

Vse omenjene knjižice se tako po svoji tehtnosti, vzgojni moči in koristnosti že same po sebi dovolj tople priporočajo tako našim vzgojiteljem kakor tudi našim mladim fantom, prva pa vsem, ki se v zmedli sedanjih dni še niso znali na pravi poti!

F. J.

»SVETU« je bogato pisana beseda

Vabilo vsem Slovencem

V nedeljskem časopisu je bilo objavljeno vabilo k

PETDNEVNICI V ČAST MATERE BOŽJE ZA VERNE DUŠE V VICAH

od Malega Šmarna do Marijinega Imena to je od 8. do 12. septembra.

V vseh cerkvah, kapelah in zavodih naj bi se skupno opravila pobožnost po tem sporedu:

1. Kratki nagovor ali premišljevanje (kjer je to mogoče).
2. Rožni venec s šestdesetjo za duše v vicah.
3. Litanije Matere božje.

Poedine vernike vabim, da se te dni, če le mogoče vsak dan udeležijo sv. maše in jo darujejo za verne duše, prav tako sv. obhajila in vse odpustke, ki jih morejo v teh dneh dobiti. Bolnike prosim, da svoje bolečine in trpljenje darujejo za duše v vicah. Vsi pa, ki ne morejo k skupni pobožnosti, naj jo zase doma opravljajo, da bomo čim bolj res vsi verniki združeni v tej skupni pripravi za vse tiste duše, ki so svojega zveličanja gotove, pa morajo še v vicah zadoščevati za zaostale člane kazni in se očistiti še neopuščanih malih grehov. Obenem pa bomo prosili te verne duše, da ko bodo pred prestolom božje usmiljene ljubezni, sprosijo nam na svetu pravičen mir, zvestobo Bogu in Cerkvi, spreobrnjenje vseh zakrjenih grešnikov, edinstvo in spravo med vsemi, ki so spiti ali v sovraštvo ter nam vsem razsvetljenje Sv. Duha.

Ljubljana, dne 5. septembra 1944.

† Gregorij Rožman, škof.

Ljubljana - pokaži svoje plemenito srce!

Včeraj smo objavili sporočilo, da bo prihodnja nedelja v Ljubljani velika nabiralna akcija denarnih prispevkov v korist po letalskih napadih močno prizadetemu prebivalstvu v Borovnici.

Borovnica je prvi slovenski kraj, ki je dosedaj občutil že vse strahote letalske vojne. Nedolžne žrtve domačega prebivalstva, porušeni in razbiti domovi, so dovolj zgovorni dokazi za nesrečo, ki je zadela ta košček naše domovine.

Kakor je časopisje že poročalo, je bila Borovnica dosedaj že trikrat bombardirana. Tuja letala so odrgla najo bolj 250 bomb težjega kalibra, ki so poleg 12 smrtnih žrtev povzročile tudi ogromno stvarno škodo.

Po dosedanjih še vedno nepopolnih podatkih je bilo pri dosedanjih treh letalskih napadih na Borovnico popolnoma porušeni 21 stanovanjskih hiš, 15 hlevov, 2 skednja, 10 kozolcev, 21 svinjakov, 2 delavnice, 1 stanovanjska baraka, 1 žaga, 1 mlin in 1 stolarna. Delno je pa bilo razdejanih 54 stanovanjskih hiš, 27 hlevov, 2 skednja, 17 kozolcev, 50 svinjakov, 5 delavnic, 43 kleti, 1 stanovanjska baraka, 1 žaga in 1 mlin. V vasi Laze sta delno poškodovani 2 stanovanjski hiši, 1 hlev, 1 kozolec in ena dvorana.

V poslopih, ki so bila pri dosedanjih letalskih napadih popolnoma porušena, je stanovalo 175 ljudi, v deloma porušeni pa 159 ljudi.

NOVI GROBOVI

† Josip Ogrinec. Po kratki bolezni je umrl v Ljubljani g. Josip Ogrinec, bivši postrešek in hišni posestnik. Pogreb dragoga pokojnika bo v četrtek, 7. t. m. ob pol štirih popoldne v žal. kapele sv. Nikolaja, na pokopališču k Sv. Križu.

† Rudolf Mecilošek. Kot žrtev letalskega napada na Kraljevo v Srbiji je dne 11. avgusta t. l. umrl daleč od svoje ljubljene domovine g. Rudolf Mecilošek, župnik v Kraljevi. Blagega in dobrega duhovnika ter nadvse požrivalnega dušnega pastirja v diaspori so položili k večnemu počitku v Kraljevo dne 13. avgusta t. l.

Rajna naj počiva v miru, preostali nam iskreno sožalje!

Rdeči križ poroča

Zahvala. RK so naklonili: SK Ilirija mesto venca na grob g. Deua Julija ltr 300; stotnik Viktor Gilha v počastitev apomina g. Draga Bana ltr 150; neimenovana v isti namen ltr 50; g. dr. Lunaček Slava ltr 100 v počastitev apomina g. Perkon Amalije; g. Pavlin Vinko ltr 1000 ltr; g. Novak Vidovara ltr 500 za paket vojnemu ujetniku; v isti namen neimenovana ltr 500; g. Baznik Marija ltr 500. Priročna hvala vsem!

V deželi visokih plamenov

Iz Tromsija poroča vojaški dopisnik »Hambrager Fremdenblatt« o življenju nemških vojakov na najsevernejšem področju Norveške in pravi med drugimi:

Z več mesecev trajajočo temno sta se pojavila tudi led in sneg, kar najhujše obremenjuje nemške čete, ki so tu na robu Evrope na straži. Kakor za odškodnino za 24 ur trajajočo temo se prikazuje plapolajoči odsev severnega sija, ki čarobno razsvetljuje skalnate čeri in širno morje. Takrat se širi neveselna, pošastna svetloba čez to mogočno obalno pokrajino, ki sestoji iz rodkih, od neviht razsefedenih otokov, iz granitnih skal, iz globoko zaželenih fjordov, iz zasneženih gorskih vrhov in iz vočno nemirnega morja.

Ta dežela na robu Evrope, ta skalnata in vodnjasta pustinja onstran tečajnika je domovina tihih ljudi.

To je pokrajina vseh tistih, ki jim je pri srcu svoboda in samota. Kjer se začnejo severni tečajniki, ondoli preneha Evropa mrzlično delovati in se prebujati. Polarna dežela, dežela visokih plamenov, kakor jo tako pravilno nazivajo Norvežani, je povsem drugačen svet, ki človeka navlači samotnosti in otočnosti povsem prevzame in ga predrugači.

Zdaj je nemški vojak že tri leta tu, še tretjo polarno zimo. Nemški vojak so v skalnatih bunkerjih in votlinah, so na neviht otokih in živijo kakor ribiči in pomorščaki in so v tundrah in so postali povsem gozdoviti ljudje ali hostarji, vendar so navzven vsemu zmeraj ostali vojaki. Poznajo deželo, ko da bi bili tu doma.

Vodovje Zalivskega toka prinaša tudi nekaj na severno obalo Norveške, avto biagodelno toploto. Kadar se po drugih delih zemlje še v nižje ležečih pokrajinah raz-

Iz vasi Borovnice in deloma Laz se je moralo zaradi poškodbe izseliti 144 družin s skupno 544 osebami, iz Laz pa 2 družini s 7 osebami.

Popolnoma porušena poslopja so mišljena vsa ona, ki bi morala biti v primeru obnove podrtja tal, in ona, ki so že itak v takem stanju.

Okna so razbita na vseh stavbah v Borovnici, ki šteje 167 hišnih števil. Prekinjen je tudi električni tok in uničena dva vodovoda.

V Borovnici je danes brez strehe 334 ljudi. Ljudje so brez sredstev. Nujna pomoč je zelo potrebna zlasti v oblačilih. Okrajni glavar g. dr. Maršič je že sam ukazal Borovnici kot prvo pomoč iz sklada Socialne pomoči 50.000 lir.

Jasno je, da ta pomoč še zdaleč ne bo zadostovala za najnujnejše potrebe prizadetega prebivalstva. Zato Socialna pomoč sedaj trka na srca Ljubljancev ter jih prosi, naj prispejajo na pomoč nesrečnim borovniškim družinam.

V nedeljo, 10. t. m., bodo nameščenci »Socialne pomoči« v Slovenkega Rdečega križa ter dijaki in dijakinje srednjih šol prodajali bloke po 1, 2, 5, 10 in 50 lir z napisom: Ljubljana Borovnici. V korist prizadetih Borovničanov bodo zbirali prispevke tudi po vseh ljubljanskih cerkvah ter bo zanje priredila koncert tudi domobranska godba.

»Odgovorni« skupina Jadranske primerje

RADIO LJUBLJANA

Dnevni spored za 7. september:

7 Poročila v nemščini — 7.10 Jutranji pozdrav, vmes 7.30 Poročila v slovenščini — 7.50 Preno osrednjega nemškega sporeda: Jutranji koncert — 9 Poročila v nemščini — 12 Opoldanski koncert — 12.30 Poročila v nemščini in slovenščini, napoved sporeda — 12.45 Salonski orkester vodi A. Dermalj — 14 Poročila v nemščini — 14.15 Preno osrednjega nemškega sporeda: Od dveh do treh, glasben meh — 17 Poročila v nemščini in slovenščini — 17.15 Pozdravi po etru — 18 Operni zvozi — 18.45 Narodno predavanje, dr. France Kotnik: Narodopisci v dobi razsvetljenja in romantike — 19 Igra vojaška godba pod vodstvom Pragerja — 19.20 Poročila v slovenščini — 19.45 Preno aktualnega predavanja — 20 Poročila v nemščini — 20.15 Preno osrednjega nemškega sporeda: Kakor vam ugaja — 21.15 Narodna napoved izvajanja radijski orkester pod vodstvom D. M. Šijanec — 22 Poročila v nemščini, napoved sporeda — 22.15 Malo kramljanja, malo plesanja, plesni orkester vodi D. Prevorsek — 23 Preno osrednjega nemškega sporeda.

prostrirajo brezmejne ledeno pustanje, pa dobi tu svetlobo mesta kot Troms, Hamfest, najsevernejše mesto na svetu, in pa Kirkinas. Zaradi Zalivskega toka je severna Norveška najbolj čudovita in najbolj neresnena pokrajina. Z Zalivskim tokom potuje vsako leto milijone in milijone rib, da si polišče pripravna mesta za drstenje. V vodovju Flamarke in Lofotov so največja in najizdatnejša lovišča rib na svetu.

Kjer najde zaletišča po 40.000 do 50.000 severnorveških ribičev. Samo lofofatski lov na ribe donaja v mirnih dneh po 15 do 20 milijonov kron na leto. S svojimi pristanišči, ki so brez ledu, in s svojimi otoki pred obalo, je severnorveška obala najpopolnejše torišče za ribarstvo, ki bi moglo zalagati s ribami vsjo Evropo.

Mimo ribolova pa je tudi poljedelstvo važno.

V Tromsiju je najbolj severna vrtnarstva na svetu. Daleč onstran tečajnika uspevajo jagode, jabolka, rž, pšenica, oves, ječmen in krompir. Že zdaj je tretjina norveške orne zemlje v pokrajinah ob Ledenem morju in še čaka 1.2 milijona juter nenačete zemlje na plug naseljenosti. Vendar vsebuje »dežela visokih plamenov« tudi še drugačne zaklade. Že več ko 300 let je razvilo rudarstvo. Tu je mnogo najdišč bakra in je Norveška glede na baker na drugem mestu v Evropi — in pa železne rude, posebno v Flamariki. Nova Norveška ni pozabila na brezmejno pridobitvene možnosti v teh pokrajinah. Ministrski predsednik Quisting se jako briga zanje. Tu delajo ljudje velike in trde. Tu je vse eno samo delo in samo delo in mnogo zdravega uma za resničnost in za nevarnost, ki jih vsebuje lega teh krajev.

Nobena solza ni potočena za stonj, nobena kaplja krvi ni prelita zastonj.

(Cankar.)

Koledar

Četrtek, 7. kimovec: Marko Križevčan, mučenec; Melhior Grodecki, mučenec; Petek, 8. kimovec: Marijino rojstvo; Hadrijan, mučenec; Amon, mučenec; Sobota, 9. kimovec: Peter Klaver, spoznavalec, Gorgonij, mučenec; Sergij I. papež; Lunina sprememba. Zadnji kraje ob 13.3. Herscheja napoveduje dež.

Kino Matica

Nedolžna grešnica ob 16 in 19.

Kino Union

»Friedemann Bach« ob 17 in 19.15

Kino Slaga

»Lahko deklet« ob 16 in 19.

Lekarniška služba

Nežne službo imajo lekarni: dr. Piccoli, Dunajska cesta 6; mr. Hočvar, Celovška cesta 62; mr. Gartus, Moste — Zaloška cesta.

Obvestila Preveda

Razdeljevanje krompirja

Pokrajinski prehranjevalni zavod obvešča potrošnike v mestu Ljubljani, da si lahko nabavijo od 7. do 11. t. m. po 6 kg krompirja na odrezke št. 13, 14, 15, 16, 17 in 18 krompirjeve nakaznice pri naslednjih trgovcih: Nabav. zadruga železnikarjev, Motoh. Mestni prehranjevalni urad na stojnicah, Jelačin Ivan, Glavni kmetijska blagovna zadruga (bivša Kmetijska družba in Gospodarska zveza), Gregor & Comp., Sever in Comp., Jereb — Rožna dolina, Konzumno društvo — Viš, Niklsbacher, Stular, Lunder — Rožna dolina, Herz — Večna pot, Nabav. zadruga — Vodnikov trg, Marinko, Ekonom. Erzin, Gospodarska zadruga, skupna nabav. zadruga, Kušar, Labšina.

Potrošnike opozarjamo, da morajo dvigniti krompir na imenovane odrezke vključno do ponedeljka 11. t. m., ker a tem danom izgubijo odrezki svojo veljavo.

Delitev marmelade mladini

Mladina do 18 let starosti, ki je v posesti dodatne žilvske nakaznice DoMa, DoMb ali DoMc, veljavne od 1. 8. 1944 (brez preteklih zelenih ali rdečih črt) prejme za mesec september po 500 g marmelade na odrezek »5 abec«.

Rokodelski oder

8. septembra ob 17: »Desetnik in strotica« (Pepelka).

Vsakdanja Ljubljana po kronistovih zapiskih

Dr. Hafnerjev proces

Nedavno prekinjena glavna razprava proti zdravniku dr. Hafnerju se je v ponedeljek, 4. t. m., nadaljevala v nekdanji porotni dvorani pred malim kazenskim senatom pod predsedstvom s. o. s. dr. Julija Felaherja. Na razpravi so prečitali nekatere zapisnike in sprejeli nove predloge državnega tožila. Razprava je bila po eni uri prekinjena in se bo nadaljevala 14. t. m. dopoldne.

Tramvaj je ušel hudemu karambolu

V petek okoli 13.30 je dolenski tramvaj postal na Dolenjski cesti pred križiščem, ker so bile zapornice spuščene, kar je bil znak za prihod vlaka iz ene ali druge smeri. Zapornice so se dvignile in tramvaj je nadaljeval mirno svojo vožnjo proti dolenski mitnici. Potniki, ki so se vozili v tramvajemskem vozu, so prestrašeni opazili, da počasi puha proti njim težak hlapon, prihajajoč od ovinka proti rakovniškemu kolodvoru. Tramvaj je hlaponu še pravočasno ušel. Lahko bi bil nastal hud karambol.

Kaznovani navijalci in verižniki

Po uradnem seznamu protidragaljskega odseka na policijski upravi je bilo v avgustu izrečenih več političnih, administrativnih denarnih kazni. Zaradi navijanja cen, veriženja in kršitve raznih protidragaljskih ukrepov je bilo 39 oseb raznih poklicev kaznovanih na skupno denarno kaznen v znesku 29.900 lir.

Kislo zelje in jabolka

Na Vodnikovem živilskem trgu ni bilo v sredo nikakih znatnejših sprememb. Zgodaj je bil promet živahen, a kmalu je bilo na trgu vse mirno. Izredno dolga vrsta se je postavila na drugem robu zelenjadnega otoka, kjer je neka žena prodajala več škafov novega kislega zelja. Zelje je bilo hitro prodano. Kot bi mignil, ga ni bilo več. Za zelje je veliko povpraševanje.

Na trgu je bilo v sredo mnogo domačih in uvoženih jabolk, ki so bila po 8 do 12 lir kg. Za jabolka je postalo sedaj največje zanimanje in povpraševanje. Gospodinje kupujejo vsakovrstno sadje. Zakaj? Večina gospodinj dela doma iz sadja kis, ki je prav dobro nadomestilo vinskega kisu. Ko sedaj primanjkuje dobrega vinskega kisa in je tudi težko dobiti narejeni kis iz ocetne esence, je pač sadni kis prav na mestu in povsod zaželen. Je več receptov za napravo sadnega kisa. Dober kis n. pr. lahko napravimo iz razrezanih jabolk in hrušk, kakor tudi iz njih olupkov in orezkov. Te denemo v kako lončeno posodo, jih zalijemo s toplo vodo. Posodo zavezemo s plateno krpo in jo postavimo na toplem prostoru poleg štedilnika. Približno v šestih tednih je kis uporaben.

Razglas šefa pokraj. uprave

Naredba o ukinitvi višjih strokovnih izpiztov za zvanje primarnega zdravnika in zdravnika asistenta v javnih bolnišnicah.

Na podstavi pooblastila Vrhovnega komisarja z dne 22. junija 1944, G. Z. Dr. M/B 7204 in čl. 1. naredbe o upravljanju Ljubljanske pokrajine z dne 20. septembra 1943 št. 4, Sl. list št. 273/36 iz l. 1943.,

odrejam:

Člen 1. Uredbi bivšega ministrstva za socialno politiko in ljudsko zdravje o opravljanju višjega strokovnega izpizta za zvanje zdravnika asistenta v državnih in drugih javnih bolnišnicah zaradi napredovanja v višje skupine z dne 21. februarja 1938 S. št. 4530, Služb. list št. 167/27 iz 1938 in o opravljanju višjega strokovnega izpizta za zvanje primarnega zdravnika v državnih in drugih javnih bolnišnicah zaradi napredovanja v višje skupine z dne 19. februarja 1938 S. št. 4532, Služb. list št. 166/27 iz 1938, se ukinita.

Člen 2. Ta naredba stopi v veljavo na dan objave v Službenem listu šefa pokrajinske uprave v Ljubljani.

Ljubljana, dne 1. septembra 1944.

VI/2 št. 1186/2 ex 1944.

Prezident pokrajinske uprave:

Div. general Rupnik.

Prav v kratkem bo izšla druga knjiga obširnega romana

Handel - Mazzetti: »ŠTEFANA«

Roman je ena najlepših knjig Slovenčeve knjižnice in bo vaši družinski knjižnici v okras in obogatitev. Ne zamudite ugodne priliko za mal denar dobiti obširno in res vredno knjigo.

Podrži križ. V gozdu blizu vasice Lufe je nad 200 let kraljevala božja znamenja, ki ga je ljudstvo postavilo v zahvalo Bogu, ker ga je rešil strašne kuge. Nad 200 let je kraljeval ta križ, skužni križ, kakor ga je ljudstvo samo imenovalo. Pa so se našli izrodki, ki so izšli iz tega sloer tako poštenega in logotečnega ljudstva, mladi sloinci, ki so to božjo in narodno svetinjo podrli in oskrnili. Kaj je bilo ozadje tega podlega dejanja in kakšne so bile posledice, bomo imeli priliko videti na praznik v petek, dne 8. t. m. ob 18 v frančiškanski dvorani, kjer bo uprizoril Delavski prosvetni krožek Mosovo igro pod gornjim naslovom.

Počenshi 7. t. m. je zatemnitev od pol 21 do pol 6.

Nesreča ne počiva

V Cegnarjevi ulici št. 9 stanujoči delavec, 29letni Vinko Ogrin, je v torek okoli 14 na glavni cesti v Rudniku padel z voza. Dobil je hude poškodbe na obeh nogah. Nevsnost je bila popolne izkravitve, ker je bila preceznava glavna žila. Ponesrečenca so z reševalnim avtom prepeljali v splošno bolnišnico.

Razne posetne spremembe

Pokojninski zavod za nameščence v Ljubljani je prodal Gustavu Weilguniju, trgovcu v Ljubljani, Gledališka ulica 12, nepremičnino vlož. št. 313 kat. občine Gradsko predmestje (liša št. 9 z vrtom v Skrabčevi ulici) za 820.000 lir. — Heinricher Fran ml., industrijalec v Ljubljani, Gosposvetška cesta št. 15, je prodal Minki Leitnerjevi roj. Jamar, zasebnici v Ljubljani, Gajeva ulica 1, parcelo št. 487/9 njiva kat. občine Dravje v izmeri 1465 m² za 58.660 lir. Kvadratni meter po 40 lir. — Cunder Marija roj. Mrhar, posestnica, Stozice 1, je prodala Francu Megliču, delovodji v Ljubljani, Kadnikovska ulica št. 5, parcelo št. 235/1 njivo kat. občine Brinje v izmeri 432 m² za 32.400 lir. Kvadratni meter po 75 lir.

Zemljiška knjiga je v avgustu zaznamovala nekatere prenose lastniške pravice na osnovi kupnih in menjalnih pogodb. Med drugimi so zaznamovane kupne pogodbe, kakor omenjeno.

Krnce Ivan in njegova žena Frančiška, posestnika v Vevčah sta prodala Juditi Urakarjevi, zasebnici v D. M. v Polju št. 23 njivsko parcelo št. 250-2 kat. obč. Slape v izmeri 255 m² za 65.250 lir. — Kranje Marko, posestnik v Ljubljani, Sv. Petra cesta št. 23 je prodal Cirilu Kregarju, trgovcu v Ljubljani, Medvedova ulica št. 8 zemljiško parcelo št. 175-21 travnik kat. obč. Viš v izmeri 511 m² za 140.000 lir. — Inž. Košir Vinko, referent PZ v Ljubljani, Tržaška cesta št. 69 in Košir Cecilija roj. Plavec, zasebnica v Rožni dolini XVII-7 sta prodala Juliju Mazaletu, trgovcu v Gradcu v Beli krajini nepremičnino vlož. št. 834 kat. obč. Petersko predmestje I. del za 70.000 lir.

Avgusta izbrisana posojila

Zemljiška knjiga ljubljanskega okrajnega sodišča je avgusta zaznamovala znatno število izbrisov hipoteknih posojil in bremen. Tako je bilo podanih 30 predlogov za izbris posojil v znesku 1.857.484 din in 12 predlogov za izbris posojil v znesku 600.600 din. Na nekem poslovu v kat. občini Brezovica je bil izbrisan prav star dolg v znesku 91 gld in 120 gld. Ta dolg datira še iz leta 1880. Na dveh poslovih sta bili dalje izbrisani hipotekni bremen v skupnem znesku 20.543 K. Najvišje posojilo, ki je bilo letos avgusta v zemljiški knjigi izbrisano, je znašalo 180.000 din.

Kupujte knjige Sl. knjižnice!

Drabne novice

Stolna kongregacija za akademsko in obračunke ima sestanek v četrtek, dne 7. t. m. ob 6.

Bratovščina sv. Rešnjega Telesa bo imela svojo mesečno pobožnost v četrtek, 7. septembra ob pol sedmih a sv. mašo z bla. goslovom za žive in rajne člane v uršulinski cerkvi. Udeleženci pobožnosti dobi ta dan popolni odpustek.

Starši, ako hočete razveseliti svoje male, jih pripeljte v petek, 8. sept. v Rokodelski dom, kjer bodo igrali in peli otroci v lepi igri »Desetnik in strotica« ali Pepelka. Ker je veliko zanimanje za to predstavo, prosimo, da si preskrbite vstopnice v pred. prodaji, ki bo na dan predstave od 10 do 1 in 1 uro pred predstavo v društveni pisarni, Petrkova ul. 13.1.

Sklepnati številki Gledališkega lista Opere in Drame sta izšli in sta v prodaji v prodaji Nove založbe. Lista vsebujejo članke gg. urednikov, reprodukcije fotografskih posnetkov nekaterih prvih solistov in igralcev, nadalje statistični pregled dela v minuli sezoni, dramski list prinaša še spominske govore zastopnikov gledališča in Zdrženja na pogrebu pok. režiserja Jožeta Koviča. List je posebno zanimiv za abonenta. Statisti za Dramo. Dramski gledališki potrebuje nekaj mlajših statistik. Predstavitvi se v vodstvu Drame v soboto 9. t. m. ob 9.

Na Koli Glasbene Matice so vrši vpisovanje tudi še v naslednjih dneh med običajnimi uradnimi urami. Redni pouk v instrumentalnih predmetih se je začel danes. Začetek pouka splošne glasbene teorije in mladinskega petja bo prihodnji teden, šolski zbor pa se bo začel 1. oktobra.

Vpisovanje v gospodinjstvo šola za gostinske gospodinjke bo v sredo od 8-10, ure dopoldne. Informacije v pisarni gosp. šole, Privoz 11.

Desetnik in strotica ali Pepelka je naslov mladinski igri ki jo priredi Rokodelski oder na praznik 8. septembra. Starši, pripeljte svoje male.

DANES IZSLO

ZORKO SIMČIC

»TRAGEDIJA STOLETJA« SATIRE IN HUMORESKE

Formice pastile za desinfekcijo ust in grla dobite v lekarnah.

Učite se strojeplajal! Novi eno-, dva- in trimesečni tečajji pričnajo 11., 12. in 13. septembra. — Lahka desetpistna metoda. Učnina zmerna. — Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer po želji obiskovalcev. — Vpisovanje dnevno. — Praktično znanje, koristno vsakomur sedaj in v bodoče v vsakem zasebnem ali javnem poklicu. Informacije, prospekti: Trgovsko učilišče »Christofor učni zavod«, Domobranska 15.

KLASIK MODERNE ČESKE KMEČKE KNJIZEVNOSTI JE J. A. N. V. R. B. A. V »Naši knjige« smo letos izdali prevod njegovega krasnega romana:

»BOŽJI MLINI«

Plastična podoba vasi, njenih običajev in usodne strasti starega skupnega Zalora. Vezana, umetniško opr. knjiga Lir 100.— LJUDSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI Pred škofijo 5 — Mikošičeva cesta 5

V Ljubljani so umrli od 18.—24. avgusta: Meglič Jakob, 60 let, bivši kočijaž, Vidovdanska 9; Kukovica Marija roj. Volčič, 27 let, zasebnica, Gosposvetška 63; Zelenjak Valentin, 69 let, mestni delavec, Vodovodna 63; Bendina Luka, 79 let, uslužb. drž. žel. v p. Zidovska steza 4-III; Milavec Adolf, 63 let, uradnik »Aerokluba«, Beethovnova 25; Adamič Neža roj. Kožar, 80 let, zasebnica, Bolgarska 20; Zornan Neža roj. Kožar, 80 let, zasebnica, Sv. Florijana 10; Jenko Ana roj. Taskar, 84 let, zasebnica, Knezova 20; Michel Marija roj. Helbling, 89 let, vdova post. uslužb., Dalmatinova 1; Zakovšek Alojzij, 63 let, železniški pokopalec, Zavetiška ul. 6, Glinco; Plut Jancar, 34 let, posestnik, Brezova reber št. 8; Plešič Alojzij, 59 let, tatniski pomočnik, Kamnogoriška ul. 33; Kropar Avgustina, 19 let, študentka, Čebelarova ul. 32; Jeraj Jera, 84 let, zasebnica, Japljeva ul. 2.

V Ljubljani bolnišnici umrli: Lampo Stanislav, 9 mesecev, sin zidarja, Gorenjska vas 7; Kobi Franja, rojena Zlinski, 78 let, posestnica, Dalmatinova ul. 11; Svarc Ida, 3 leti, hčerka mestnega delavca, Smartinska ul. 21; Pečnik Primož, 3 leti, sin delavca, Mladinsko zavetišče — Vič; Jančigaj Ivana, rojena Gaber, 62 let, soproga za opravljeno županiškim poslovi, pooblaščenca generalnega tajnika, Lepodvorska ul. 21; Deu Julij — Rajko, 44 let, bančni uradnik v pokoji, Malgačeva 6-II; Gregorčič Franc, 73 let, želez. zvančnik v pokoji, Slapničarjeva ul. 10; Sattler Angelo, 56 let, železniški zvančnik v pokoji, Medvedova ul. 8.

Živilske nakaznice

pred 4000 leti

Med izkopaninami, ki so jih nedavno izgrabili v Pekingu, so našli pisane lesene tablice, ki so nekakšne živilske nakaznice, in ki so stare nič manj ko 4000 let. Na podlagi drugih izsledkov je dokazano, da so bila živil

Študir brez knjige ni mogoč, kajti vsak človek, ki hoče v znanosti graditi naprej, si mora najprej osvojiti zaklade, ki so jih zbrali v svojih delih

Ljubljanska vseučiliška knjižnica

Najbolj tehten dokaz naše kulturne delavnosti in temelj za bodoči razvoj naše znanosti

SLOVENE

7. septembra 1944

36. ČETRTOVA STRAN

njegovi predhodniki. Danes je stavba znanosti tako mogočna, da jo morajo obnavljati in dozidavati v urejenim, skupnem delu tisočih znanstvenikov. Kdor odkrije kaj novega in s tem potisne razvoj znanosti naprej, ni drugega kakor ptiček kraljiček, ki se je skrivil orlu med perje in ko je ta v svojih višavah obnemogel ter se začel spuščati proti zemlji, švignil v zrak in se povzpel nekaj stotin metrov višje kot orel. Vse to pa ni mogoče brez knjižnice. Bogata knjižnica je tisti orel, ki pripomore znanstveniku, da posnema kraljička iz pripovedke.

Premalo vemo, da je že pred stoletji lebdela Ljubljanka nad oči želja, imeti vseučilišče, kakršno je

Gradec dobil leta 1585. Olomuc pa leta 1581. Te univerze sicer niso bile popolne, saj so obsegale predvsem filozofijo, teologijo in nekaj kanonskega prava, vendar so dokaj pripomogle k napredku kulturnega življenja v svojem okolišju. Za tako vseučilišče je tudi Ljubljana leta 1712 imela vse pogoje. Jezuitski kolegij se je delil na srednjo šolo, sestavljeno iz šestih gramatično humanističnih razredov in na »studia superiora«. Ti višji študiji so obsegali filozofski, bogoslovni in pravni študij, seveda ne v današnjem smislu, marveč po uredbi tedanje dobe. Tudi so se začeli imenovati »academiac«. Začetke ljubljanskega šolstva je raziskal in podrobno zelo zanimivo opisal univ. prof. dr. Janko Polec.

trallblatt für Bibliothekswesen in so se tako ohranili. Zrtev požara pa so postala enciklopedična dela kakor: nemški realni slovarji Meyer in Brockhaus, češki Slovník naučný, Allgemeine deutsche Biographie, Wurzbach, Encyclopädie der mathematischen Wissenschaften, Pauly-Wissowa, Thesaurus linguae latinae, Encyclopädie des Islams itd. Na srečo so se ohranili najbolj redki zvezki zbirke Monumenta historica Germaniae in Annalen der Physik, kolikor jih je pač knjižnica imela.

V glavni čitalniški dvorani so bile tudi slovenske revije Dom in svet in Ljubljanski Zvon, a so ostale ob požaru na srečo precej nedotaknjene. Pogorela so vsa šolska izvestja z »juventus« iz Prešernove dobe vred; Bleiweisove Novice, ki so bile pravkar vezane iz dveh izvodov Novic, to je iz knjižničnih in vrvonikovih, tako da so bile vsite tudi vse priloge. Takih Novic pač ne bo mogoče nikoli več spraviti skupaj. Pogorel je tudi mariborski Casopis za zgodovino in narodopisje (1904—1941), izvestja muzejskega društva, Večernice Mohorjeve družbe, Cirilova knjižnica, Janežičevo Čvetje iz domačih in tujih logov in vse novejšje, za študij prirejane izdaje slovenskih klasičnih del, kakor tudi vse ostale knjige, ki so izšle pri nas v letih 1926—36. Preden bo vse to spet na razpolago obstinstvo, bo preteklo precej časa in na pomoč bodo morale priskočiti druge knjižnice pa tudi zasebniki.

Na srečo slovenski časopisi, ki jih hranijo morda v uredništvih, sicer pa redko se kje, niso bili v glavni čitalnici. Tako so ostali nepoškodovani in je mogoče v časopisni čitalnici črpati iz njih najbolj podrobne podatke iz življenja in bitja naših krajev.

Reševalna dela in »prva pomoč« po nesreči

Prva stvar, ki se je izvršila že prvega dne, ko je zajel glavno čitalniški požar, to je 29. januarja 1944, je bila, da so se odnesli rešenci s kraja požara. Kmalu nato so se jih lotili knjižničarji z lesenimi noži, s katerimi so ostrgli ožgane robove knjig, in pa s krpmi. Premočene knjige je bilo treba sušiti v senčnih prostorih,

da se v vročini ne bi razkrojile. Kako dela je bilo z obračanjem mokrih listov, ve le tisti, ki je to opravil. Ko je pritisnil mraz, je marsikateri ob gašenju namočeni zvezek bil bolj podoben kosu ledu kot knjigi. Vendar se je posrečilo na ta način ohraniti pri življenju od 50.000 zvezkov, ki so bili v čitalnici, kakih 400. Nekaj knjig je bilo rešenih tudi na ta način, da so bile izposojene in so jih prinesli po požaru nazaj. Od 10.000 knjig, ki so bile v seminarjih za primerjalno jezikoslovje, za klasično filologijo in germanistiko, se je prav malo rešilo. Vse sreče so imeli romanisti, ki jim je poleg tega na razpolago nedotaknjena knjižnica Francoskega inštituta.

Vse ožgane knjige bo treba obrezati, marsikje zalepiti in na novo vezati. Ker tudi potem ne bi bilo varno preveč listati po teh delih, bo skušala knjižnica dobiti kakšno dubletno v svojih zalogah ali pa kje drugje. Med največjimi dragocenostmi, ki so bile ob požaru uničene, so vse knjige oktav formata iz Gutmansthalove knjižnice, ki jo je leta 1926 dala biblioteka v šrambo ljubljanske mestne občine. Knjižnica je štela 3430 zvezkov in stala 100.000 dinarjev. V njej so bili ilustrirani francoski in nemški tiski iz dobe 1830-60, zgodovinska dela, zlasti genealogija in heraldika in tiski znamenitih tiskarjev. Vsega tega pač nikoli več ne bomo imeli.

Glavno delo, ki ga opravlja pod nadzorstvom dr. Melite Pivec-Staletove nad 20 pridnih deklet, je v tem, da se ugotovljajo izgube. Izločajo se iz matične kartoteke listki na galeriji čitalnice zgorelih knjig, to so vse knjige oktav formata z inventarnimi številkami od 42.801 do 59.000. Delno je bila rekonstruirana kartoteka izposojenih knjig (490 števil). V teku je rekonstrukcija zgorele kartoteke tistih knjig, ki so bile nameščene v ročni knjižnici. Prepisujejo se tudi ostanki zgorelega starega inventarnega kataloga številke 40.000 do 42.000. Popolnoma je uničen inventarni katalog od 1—40.000 števil. Tipkajo se mali lističi za novo čitalniško kartoteko. Po skladiščih se brska za dubletami, tako da je dela dovolj. Gorje, če bi ga morali opravljati knjižničarji sami, stvar se ne bi premaknila z mesta.

Da knjižnica ni skladišče

Če imaš doma 20 knjig in si toliko dobrega srca, da prosilcu ne odrečeš in mu posodiš kakšno svojo knjigo, se ti utegne zgoditi, da ti ostane ob koncu leta le še 10 zvezkov. Kaj bi bilo šele z velikimi javnimi knjižnicami, v katerih si izposodi lahko knjigo vsakdo, če ne bi knjižničarji vodili točnih seznamov in kartotek. Zlasti dragocene knjige bi kaj hitro poromale s polic v zasebno imetje raznih ljudi s kosmato vestjo, kakršnih je na svetu vedno dovolj. Menda se dobe celo taki, ki jim je v poseben užitek, če imajo v svoji knjižnici knjige z raznimi pečati javnih knjižnic ali pa tudi podpisi zasebnikov, njihovih lastnikov. Če so ljudje s tako manijo sicer pošteni, si pomagajo na ta način, da odškodujejo tistega, čigar knjigo so si za vedno izposodili, s kakim darom, ki je dokaj večje vrednosti. Toda gorje, če bi tak človek segel po kaki redkosti v javni knjižnici! Za take stvari se ni mogoče odškodovati. Da je možen pregled nad knjižnim zakladom, imajo velike knjižnice, kakršna je naša vseučiliška različna kataloge in kartoteke.

Inventarni katalog

Kadar pride nova knjiga v prostore za katalogizacijo, kjer dobi svojo številko, jo vpisujejo v inventarni katalog. So to veliki zvezki, katerih strani so črtane vodoravno in razdeljene v oddelke z navpičnimi črtami. V prvem oddelku so tekoče številke, ki jih dobe dela, vpisana v tisto vrsto. Poleg dela je ime avtorja. V ostale oddelke iste vrste se vpíše, kako je knjiga prišla v knjižnico: ali ji je bila podarjena, ali jo je poslala tiskarna kot dolžni izvod. Naša vseučiliška knjižnica je dobila velik del svojega bogastva po zapuščinah. S Kopitarjevo, Zoiso in Čopovo knjižnico so prišle na njene police vse dragocene knjige, ki so za časa teh naših velikih mož zagledale po svetu beli dan. Pa tudi marsikatero starejše delo so zbrali ti možje v svojih knjižnicah. Prav zadnji čas se maše vrzeli, nastale po požaru, s knjižnicami, ki sta ju zapustila vseučiliški knjižnici župnik Vrhovnik in Podkrajšek. — Dolžne izvede so morale pošiljati do prve svetovne vojne vseučiliški knjižnici, ki je bila tedaj le študijska knjižnica, samo tiskarne na Kranjskem, pozneje pa vse tiskarne na ozemlju bivše Jugoslavije. S tem so številke v internem katalogu silno hitro rasle, seveda so se police polnile tudi z manj vrednimi knjigami.

Matična kartoteka

Če bi bilo treba najti v imatrikularijskem katalogu kako knjigo, ko se vpisujejo vanj pač v tistem zapovrstju, kakor so v knjižnico prihajale, bi ne bili dosti na boljšem, kot če bi šli premetavati knjige po policah. Vse drugače je, če so dela razvrščena po abecednem redu avtorjev. Iz omare v prostorih za katalogizacijo potegnemo predal, na katerem je tista črka, ki je tudi začetna črka imena iskanega av-

torja in kaj kmalu boš držal v rokah listič, kjer boš bral, pod katero številko je knjiga uvrščena na polici. Nekdaj so pisali te kartotečne listke z roko na star, trpežen papir, sedaj jih seveda pišejo s strojem na gladke bele kartotečne listke. Če bi bila ta matična kartoteka pri požaru prizadeta, bi naša vseučiliška knjižnica dolga leta ne mogla izposoditi nobene knjige, kajti ne bi bila več knjižnica, ampak skladišče knjig. Ime matične kartoteke samo nam pove, da je to matična drugih kartotek in katalogov.

Abecedni katalog in čitalniška kartoteka

Obiskovalci čitalnice v vseučiliški knjižnici so si morali poiskati iskane knjige v eni izmed 23 škatelj knjižnične kartoteke, starejša dela pa v starih abecednih katalogih, ki so bili razvrščeni po visokih mizah. Od vsega tega je ostalo sedaj le nekaj napolnjenih lističev. Pri obnovitvenih delih seveda ne bodo več pisali abecednega kataloga, ker je mnogo manj pripraven kot kartoteka. Pri listanju se hitreje poškoduje, ni ga mogoče pisati na stroj, za kako črko je bilo določenih premalo strani, nove liste pa je v vezan zvezek težko vstati, da bi imel tako kam vpisati nova dela. Tudi iskanje je po kartotečnih listkih mnogo bolj hitro.

Strokovna kartoteka

Nihče ne more danes obvladati vseh področij znanosti, kdor hoče res kaj pomembnega ustvariti in kaj novega ugotoviti. Preden začne znanstvenik reševati kakšen problem, mora vedeti kaj je bilo o tej stvari že ugotovljeno in napisanega. Zlasti začetnik v znanstvu dela to iskanje sila preglavice. Vse drugače je, če more nekdo najti list, na katerem so našeta vsa dela in vsi članki n. pr. o Ljubljanskem barju, o turških vpadih k nam itd. In to mu je dala v vseučiliški knjižnici strokovna kartoteka. Ta je bila prav tako kot čitalniška kartoteka v glavni čitalnici in jo je požar uničil. S sestavo nove strokovne kartoteke je še ta težava, da se morajo izdelovati podatki na enotnim vidikom, kajti za marsikatero delo se je težko odločiti, ali bi ga bilo uvrstiti v eno ali drugo stroko. Zato je najbolje, da kartoteko izdeluje en sam široko razgledan človek. Na drugi strani pa je za enega človeka to silno obširno delo, kar mora občutiti dr. Valter Bohinc, ki obnavlja ta prevažni pripomoček za znanstveno delo.

Kartoteka nakupov

V sobi upravnika naše vseučiliške biblioteke dr. Štebingerja je še ena kartoteka. V njej so vpisana vsa dela, ki jih je knjižnica nabavila. Na lističih je točno navedeno, koliko je knjiga stala, kdo jo je oskrbel, kdaj je bil plačan račun.

bogoslovne fakultete v Ljubljani. Ko so bila leta 1791 generalna semenišča razpuščena, se je vrnil na ljubljansko bogoslovje od profesorjev le Franc Pogačnik.

Leta 1785 je sovražna sreča odpihnila tudi filozofski študij v Ljubljani. Vendar se Kranjci niso pustili kar tako ugnati, ampak so leta 1786 poslali cesarja, da se zopet uvede filozofski študij in sicer v razširjenem obsegu. Modroslovno učilišče ne bi koristilo le Kranjski, ampak tudi Hrvatski, Istri, Furlaniji, Dalmaciji, avstrijskemu Primorju in celo benečskemu ozemlju, pravijo v svoji prošnji deželni stanovci. Če se njihovi prošnji ne ustreže, je nevarnost za preskrbo dežele z duhovščino, ki jo zahtevajo s Kranjskega tudi v sosedne pokrajine z istim jezikom, a je še doma primanjkuje. Isto je glede uradnikov, ki morajo biti domačini, če se hočejo dobro razumeti z ljudstvom in vladarjeve ukaze, izdane v blagor državljanov, po duhu zakona modro uporabljati v posameznih primerih. Učilišče bi koristilo izrabljanju rudnika v Idriji, če bi se na njem poučevalo tehnično znanje v jamomerstvu, mehaniki in kemiji. Modroslovna šola s svojimi tehničnimi stolicami bi pospeševala trgovino in tovarne v Ljubljani, Trstu, na Reki in v Gorici, ki se že tako lepo razcveta zaradi prostih luk na Reki in v Bakru ter zaradi cene prevozne poti do Beograda po Savi. Kot posebne prednosti, ki jih nudi Kranjska za tako visoko šolo, navajajo deželni stanovci obstoječo javno knjižnico in knjižnico kmetijske družbe. Nadalje da so na razpolago potrebni instrumenti za mehaniko, kemijo, ladjedelstvo in za ostale praktične panoge matematike in fizike. Tudi sredstva bi se našla, saj ima šolski sklad na razpolago 10.000 goldinarjev zaplenjenega jezuitskega premoženja, 22.110 goldinarjev pa so zbrali za potrebe visokega šolstva v Ljubljani leta 1704. Deželni stanovci so pripravili preurediti za potrebe učilišča bivši frančiškanski samostan, pozneje licejsko poslopje, na Vodnikovem trgu. Zanimiva je tudi še za današnje razmere opomba, da bi bil ljubljanski grad primeren za napravo zvezdarne. Tudi profesorje so deželni stanovci predlagali, in sicer osem. Rektor naj bi bil profesor filozofije Josip Novak, Hacquet, ki je zbral lepo prirodoslovno zbirko, naj bi predaval naravoslovje, nadalje je bil predlagan France Kuralt, astronom Michelazzi iz Gorice itd. Prošnja je bila uslišana in z dvornim dekretom z dne 24. aprila 1788 se je v Ljubljani zopet uvedel filozofski študij.

Za leto 1802 vemo, da se je filozofično učilišče imenovalo filozofično kirurško učilišče. Na njem so predavali tudi kirurgijo, porodništvo in veterinarstvo. Izredni profesor porodništva je predaval slovensko. Prostori za višje učilišče so bili v gimnazijemskem posloppu tako zvane stanovske gimnazije poleg šentjakobske cerkve, kjer stoji sedaj šentjakobska šola. Leta 1788—90 se je preuredil v šolske namene frančiškanski samostan na Vodnikovem trgu. To poslopje, ki se je imenovalo licejsko, je bilo do leta 1852 sedež bogoslovja, sedež modroslovnih šol, ranocelneške šole, visoke šole v francoski Iliriji, normalke in kasnejše realke; gimnazije in licejske knjižnice pa prav do leta 1899. Potres 1895 je poslopje namreč močno poškodoval in so ga morali 1900 podreti.

Prva desetletja se je sreča smejala

Ob ustanovitvi je imela knjižnica 637 števil jezuitske biblioteke. V začetku se je množila z bibliotekami raznih imenitnikov in cerkvenih dostojanstvenikov, leta 1782 je bila pridružena knjižnica kartuzijancev iz Bistre, ki so bili razpuščeni, leta 1784 je dobila del biblioteke hidrotehnične jezuita Gruberja in biblioteko razpuščenih ljubljanskih avguštincev. Jožef II. je namreč tedaj ukinjal vse redove, ki se niso neposredno ukvarjali s šolstvom, nego bolnikov ali dušnim pastirstvom. Naslednja leta je dobila licejska biblioteka cistercijanov iz Kostanjevice, diskalceatov v Ljubljani in servitov iz Devina. Leta 1787 je bila Licejki dodeljena biblioteka kmetijske družbe za Kranjsko, ki je tako zbirala knjige s področja stavbarstva, mehanike, botanike, naravoslovja, rudarstva in poljedelstva v ta namen, da bi odprla javno knjižnico. Ta širokopo-

tezna kmetijska družba je imela v Ljubljani s podporo deželnih stanov tudi šolo za umetnike in obrtnike. Predmeti so bili matematika, praktična kemija, naravoslovje, narodno gospodarstvo in praktično kmetijstvo. Nadalje so bili na šoli asistenti za arhitekturo, risanje, modeliranje, za dela v lesu in za dela v kovini. Že to je znak, da je bil tedaj kamen pri nas redkost in tako je še danes kamnoseštvo v Ljubljani pepelka. Tudi naši kiparji se nič kaj radi ne ukvarjajo s kamnom. In če že kaj izklesajo, imajo s tem toliko truda, da res ne morejo manj zahtevati za umetnino.

Posebno lep knjižni sklad je dobila Licejka leta 1790, ko je bil razpuščen samostan cistercijanov v Stični. Vendar si je smela največje dragocenosti izbrati dunajska dvorna knjižnica. Nadalje je dobila Licejka biblioteko ljubljanskih škofov v Gornjem gradu, biblioteko slavista Julija Japlja (l. 1808), del biblioteke grofa Sigmunda Hohenwarta, nadškofa dunajskega in predsednika študijske dvorne komisije (pred letom 1809). Del svoje bogate knjižnice je podaril Licejki baron Ziga Zois še za svojega življenja, večino pa je Licejka kupila po mecenovi smrti leta 1825. Zlasti mineralogija, botanika in slavistika so bile močno zastopane v Zoisovi zbirki. Leta 1830 je Licejka pomnožila svoje zbirke s knjigami botanika Franca Hladnika in filologa Čopa, o katerem je zapisal Prešeren: »V Ljubljani je dihur, ki noč in dan žre knjige — od sebe pa ne da najmanjše fige.« Vendar je mož že s tem, da je iz svoje razgledanosti po svetovnih literaturah širil obzorje pravku naših pesnikov in zastupil bodočim rodovom tako lepo knjižnico, storil dovolj. Leta 1845 je dobila Licejka Kopitarjevo biblioteko, leta 1848 del Miklošičeve, leta 1849 del juridične biblioteke dvornega svetnika grofa Karla Welsperga. Knjižnica barona Flodniga je Licejko obogatila za nemško, francosko, angleško in italijanske klasike (1835), knjižnica gubernijskega svetnika Laufensteina pa za skoraj vsa francoska in angleška dela iz področja filozofije, bogoslovja, zgodovine in gospodarstva (1871). Leta 1861 je dobila Licejka knjižnico Franca Metelke, ki ga dobro poznamo po njegovi pisavi »metelčiče«, o kateri pravi Prešeren: »Bla nje smrt je žlica kašec. Vendar je Metelkova knjižnica za slovenistiko zelo dragocena.

Pozneje se je študijska knjižnica dopolnjevala predvsem iz državne dotacije, ki je znašala od leta 1876 do 1919 letno 2400 K. Od 1916 do 1918 le 1600 K, a šele za dobo od 1. julija 1918 naprej okoli 7000 K. Pozneje, kadar je bil na primer prosvetni minister Radič, se je primerilo, da knjižnica z državno dotacijo ni mogla kupiti niti 10 poštenih knjig. Drugače je bilo, kadar je imel besedo dr. Korosec. Od leta 1924 do 1925 je dobila 100.000 Din.

Dragocenosti vseučiliške knjižnice

V knjižnicah razpuščenih samostanov, ki so bile dodeljene Licejki, je bilo okoli 600 rokopisov, od katerih se nekateri odlikujejo po čudovitih pisavah (zlasti inicijalkah) marljivih srednjeveških menihov. Velikanska dragocenost, ki je ne premorejo niti dokaj večje knjižnice, je nad 500 incunabul, prvotisov od izuma tiska pa do leta 1500. Med temi tiskmi, ki tudi kažejo veliko umetniškega stremeljenja, je nekaj primerkov, ki so edinstveni na svetu. Odkar je pogorela Srbska narodna biblioteka, ima naša knjižnica edina prve srbske tiske iz tiskarne v Cetinju in Benetkah. Za nas so posebno dragocene Dalmatinske biblije (pet izvodov) in Bohoričeve slovnice. Vseh najstarejših jugoslovanskih tiskov je 31 del. Med slovanskimi rokopisi je tudi oni znameniti cirilski cerkveno slovanski rokopis iz 11. stoletja, ki se je čuval z drugimi deli vred v ruskem samostanu Susprasilju, a je prišel v Kopitarjevo posest in tako v našo biblioteko. Vse te dragocenosti so spravljene v osmih tesno zaprtih železnih omarah, ki stoje v zaklonišču biblioteke.

Za praktične potrebe študirajočega občinstva so bile še večjega pomena razne enciklopedije in leksikoni. Ker so jih ljudje neprestano potrebovali, so stali v ročni knjižnici glavne čitalnice. Na srečo niso bili tam bibliotekski pripomočki kakor Hain, Panzer, Hinrichs, Literarisches Zentralblatt, Cen-

Razvoj višjega šolstva in knjižnice v Ljubljani po razpustu jezuitov

V burni dobi živčnih prenosov jožefinske vladre so se izvršile v ljubljanskem višjem šolstvu velike spremembe. Ko je leta 1783 Jožef II. ustanovil za svetni in redovni duhovniški naraščaj generalna semenišča, je 1. novembra istega leta odšlo 15 ljubljanskih bogoslovcev v generalno semenišče za notranjo Avstrijo v Gradcu. Štirje profesorji bogoslovne fakultete ljubljanskega liceja Istran dr. Jožef Jurij Lenaz, bivši kanonik in generalni vikar Pičenski (pičenski škof je bil dolgo član gosposke klopi kranjskih deželnih stanov), profesor dogmatike; Franc Ziegler, profesor moralke, patristike in zgodovine bogoslovne literature; Franc Pogačnik, profesor cerkvenega prava in cerkvene zgodovine, ter Jakob Sorčan, profesor orientalskih jezikov in hermenevtike (razlage sv. pisma), so bili premeščeni na licej v Innsbruck. S tem je bilo konec